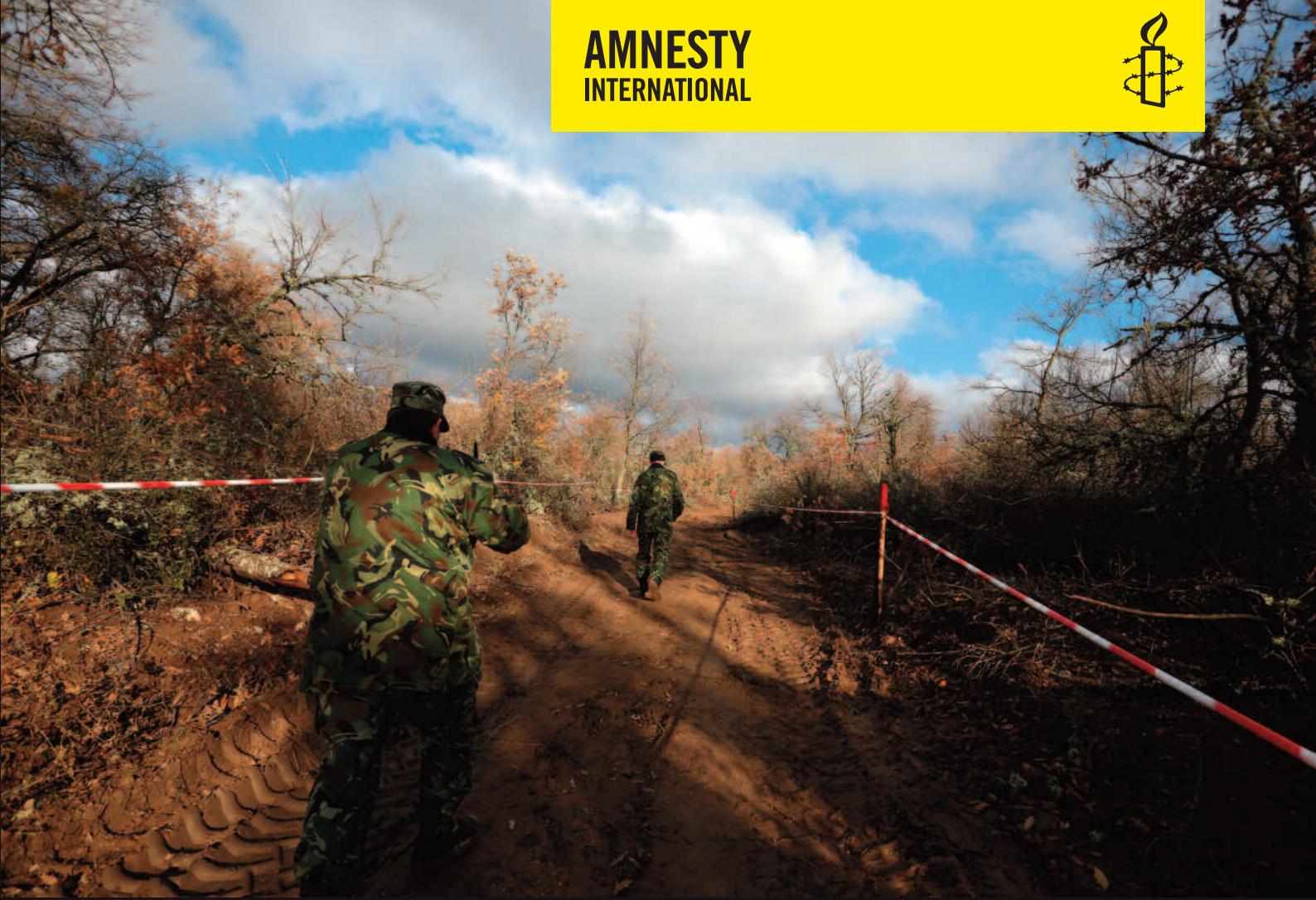

KALE AVRUPASI'NIN İNSANİ BEDELİ

AVRUPA SINIRLARINDA GÖÇMEN VE MÜLTECİLERİN
KARŞILAŞTIKLARI İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

AMNESTY
INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü dünya çapında 150'den fazla ülke ve bölgede 3 milyon üyesi, destekçisi ve aktivisti ile insan hakları ihlallerine karşı kampanya yürüten küresel bir harekettir.

Vizyonumuz, herkesin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve diğer uluslararası insan hakları standartlarında belirtilen bütün insan haklarından yararlandığı bir dünyadır.

Uluslararası Af Örgütü, hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsız olup, gelirlerini üyelik aidatlarından ve bağışlardan sağlamaktadır.

AMNESTY
INTERNATIONAL

Bu rapor Uluslararası Af Örgütü'nün "S.O.S. Avrupa: sınırlardan önce insanlar" kampanyası kapsamında yayımlanmıştır. Daha fazla bilgi için:
<http://www.whenyoudontexist.eu>

İlk baskı 2014
Uluslararası Af Örgütü Ltd
Peter Benenson House
1 Easton Street
Londra WC1X 0DW
Birleşik Krallık

© Amnesty International 2014

İndeks: EUR 05/001/2014 Turkish
Orijinal Dil: İngilizce
Baskı: Uluslararası Af Örgütü,
Uluslararası Sekretarya, Birleşik Krallık

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının telif hakları saklıdır, ancak, hak savunuculuğu, kampanya ve eğitim amacıyla telif ödenmeksizin herhangi bir yöntemle çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Telif hakları sahipleri yayının etkisini değerlendirmek amacıyla, her tür kullanımın kendilerine bildirilmesini istemektedirler. Bu durumların dışındaki her tür kopyalama, tercüme ve uyarılama için yayıncılardan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumlarda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir. İzin istemek ya da bu konuda bilgi talep etmek için copyright@amnesty.org'a başvurunuz

Kapak fotoğrafı: Sınır muhafızları, göçmen ve mültecilerin düzensiz yollarla Avrupa'ya geçmelerini önlemek için çekilen 30 km uzunluğundaki tel örgünün bulunduğu Bulgaristan-Türkiye sınırında devriye geziyor. Kasım 2013
© AP Fotoğraf/Valentina Petrova

amnesty.org

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	5
2. KALENİN İNŞASI	9
KALE AVRUPASI'NA SAĞLANAN MALİ DESTEK	9
GÖÇ KONTROLÜNÜN ÜÇÜNCÜ ÜLKELER ARACILIĞIYLA TAŞERONLAŞTIRILMASI	13
FRONTEX: AVRUPA SINIR AJANSI	17
EUROSUR: AB SINIRLARINI KORUYAN TEKNOLOJİ.....	19
3. KALE AVRUPASI'NIN İNSANİ BEDELİ.....	21
AB SINIRLARINDA ŞİDDET VE GERİ İTMELER	21
KORUMADAKİ BAŞARISIZLIK	24
TRANSITTE SIKIŞANLAR.....	26
4. SONUÇ VE TAVSİYELER.....	30
SON NOTLAR.....	36

1. GİRİŞ

Her yıl, kimi ezici bir yoksulluktan kaçan kimi de şiddet ve zulümden uzak bir sığınak arayan binlerce göçmen ve mülteci Avrupa'ya ulaşmaya çabılıyor. Gerçekleştirdikleri yolculuk ise tehlikelerle dolu. 2000 yılından beri en az 23,000 kişinin Avrupa'ya ulaşmaya çalışırken hayatını kaybettiği tahmin ediliyor.¹ Avrupa Birliği'nin (AB) sınırlarına ulaşabilenler ise erişmeye çalıştıkları güvenliğe henüz erişemediklerini fark ediyorlar.

AB ve AB'ye üye olan devletler, düzensiz göçmenleri dışarıda tutabilmek için bu bireylerin gelme nedenlerine ya da büyük bir bölümün AB sınırlarına ulaşmak için neleri göze aldıklarına bakmaksızın aşılması giderek imkânsız hale gelen bir duvar örüyorlar. AB, sınırlarını "korumak" için gelişmiş izleme sistemlerine yatırımlar yapıyor, Bulgaristan ve Yunanistan gibi AB'nin dış sınırlarında yer alan üye devletlere sınırlarını güçlendirmeleri için mali destek veriyor ve AB hudutlarında devriye gezecek ve Avrupa genelinde faaliyet gösterecek sınır görevlilerinin koordinasyonunu sağlayacak bir kurum tesis ediyor.

Üye devletlerin kendileri de düzensiz yollarla gelenleri durdurmak için sıkı önlemlere başvuruyorlar. Göçmen ve mülteciler, iltica prosedürlerine erişimleri olmadan ve çoğu zaman hayatlarını ciddi riske atan yöntemlerle Bulgaristan, Yunanistan ve İspanya'dan hukuka aykırı bir biçimde sınır dışı ediliyorlar ve sınır görevlileri ve sahil güvenlik personelinden kötü muamele görüyorlar. Dahası, bazı AB ülkeleri, Avrupa'ya gelmeyi düşünen bireyleri caydırma amacıyla uzun süreli alıkoyma tehdidini kullanıyor.²

Mülteci, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu ve devleti kendisini koruyamadığı yahut korumadığı için ülkesinden kaçan kişidir. **İltica prosedürleri**, bir kişinin hukukun mülteci tanımına uyup uymadığının tespit edilmesi için oluşturulmuştur. Bir ülke, bir kişiyi mülteci olarak tanıdığı anda, söz konusu kişiye menşe ülkesinin sağlamadığı koruma yerine **uluslararası bir koruma** sağlar.

Sığınmacı, koruma bulmak amacıyla ülkesini terk etmiş ancak henüz mülteci olarak tanınmamış kişidir. İltica başvurusunun incelendiği süre zarfında sığınmacılar menşe ülkelerine zorla geri gönderilmemelidir.

Bu raporda, resmi olarak mülteci olarak tanınıp tanınmalarına bakılmaksızın, zulümden veya çatışmalardan ötürü kaçan bireyler için mülteci kavramı kullanılmaktadır.

AB tarafından alınan tedbirler yalnızca AB'nin fiili hudutları ile sınırlı kalmamakta, komşu ülkelere de uzanmaktadır. AB ve AB'ye üye devletler, komşu ülkelerle Avrupa'ya doğru gelen düzensiz göçü durdurmalarına yardımcı olacak işbirlikleri içine girerek bir tampon bölge oluşturmayı hedefliyorlar. İdari gözetim altında iltica prosedürlerine erişime dair ciddi endişelerin olduğu Türkiye ve Ukrayna gibi ülkelerde göçmenler ve mülteciler için kabul ve alıkoyma merkezleri fonlamakta,³ Avrupa'ya ulaşmayı başarabilenlerin daha kolay bir biçimde geri gönderilmelerini sağlamak amacıyla da menşe ülkeler ve transit ülkelerle geri kabul anlaşmaları yapılmakta..

Efsaneler

AB içinde yer alan bazı kişi ve kurumlar ile medya kuruluşları giderek sertleşen göç politikalarını, Avrupa'nın kendi payına adil olarak düşenden çok daha fazla mülteci ve göçmen ile baş etmek durumunda kaldığını belirterek meşru kılmaya çalışıyorlar. Avrupa'ya düzensiz yollarla giriş yapan kişilerin çok büyük bir bölümünün ekonomik göçmenler olduğu ise sıklıkla dile getirilen bir diğer iddia.

Gerçekler

Dünyadaki mültecilerin çoğu menşe bölgelerinden ayrılmıyor. 2013 yılı sonu itibarıyla dünyada en fazla mülteci nüfusu barındıran ülkeler Pakistan, İran, Lübnan, Ürdün, Türkiye, Kenya, Çad, Etiyopya, Çin ve Amerika Birleşik Devletleriydi.⁴

Suriye'deki krizin baş göstermesinin ardından yarısından fazlası çocuk olan 2,8 milyonun üzerinde Suriyeli evlerini terk etmek durumunda kaldı.⁵ Nisan 2014 itibarıyla Avrupa'ya ise sadece 96, 000 Suriyeli ulaşarak sığınma başvurusunda bulundu.⁶

2013 yılında Avrup'ya düzensiz yollarla yapılan tüm girişlerin %48'i ve deniz yoluyla yapılan tüm düzensiz girişlerin %63'ü çatışmaların ve yaygın insan hakları ihlallerinin yaşandığı Suriye, Eritre, Afganistan ve Somali'den gelen bireylerden oluşuyor.⁷ Bu ülkelerden kaçanların büyük bir çoğunluğu ise açık bir biçimde genelleşmiş şiddet ortamından veya zulümden kaçıyorlar ve bu kişilerin ilk bakışta (prima facie) uluslararası koruma ihtiyaçları bulunuyor.

Avrupa'ya yönelik düzensiz göçün durdurulmasındaki etkililiği, en iyi ihtimalle, sorgulanabilir bir durumda olan bu önlemler, insanların acı çekmelerine ve yaşamlarını yitirmelerine yol açıyor.⁸ AB'ye giden nispeten güvenli rotaların tel örgülerle kapatılması, sınır denetiminin artması ve daha fazla sınır gücü istihdam edilmesiyle birlikte ise, insanlar, kimi zaman onları trajik sonuçlara sürükleyen daha tehlikeli güzergâhları tercih etmek zorunda bırakılıyorlar. Kadınlar, erkekler ve çocuklar denizde boğularak ya da kamyonlarda nefessiz kalarak yaşamlarını kaybediyorlar. Bu bireyler, AB sınırlarında şiddet görüyor ve iltica başvurusunda bulunma hakkından mahrum ediliyorlar. Avrupa Birliği'ne girmeye çalışan haklarının riskte olduğu Libya, Fas, Ukrayna ve Türkiye gibi ülkelerde sıkışıp kalıyorlar. Bu ülkelerin bazılarında sosyal ve ekonomik haklara erişimleri olmadan yokluk içinde yaşıyor, bazılarında ise şiddet ve hatta işkence görüyorlar.⁹

Bu rapor, AB sınırları içinde ve dışında yürütülen bu politika ve uygulamaların bütününe "Kale Avrupası" olarak nitelendiriyor. Bu kalenin inşası, görünüşte düzensiz yollarla gerçekleşen ekonomik göçü önleme amacıyla tasarlandı. Ulusal makamlar ve AB kurumları sıklıkla iltica başvurusunda bulunma hakkına ve Avrupa'nın bu hakkı gerek hukuki gerekse de ahlaki olarak sağlama yükümlüğünü göstermelik olarak sıklıkla dile getiriyorlar. Gerçekte ise Avrupa'ya düzensiz yollarla giren kişilerin neredeyse yarısı Suriye, Eritre, Afganistan ve Somali gibi ülkelerdeki çatışmalardan ve zulümden kaçıyor ve AB bu kişiler için ekonomik göçmenler için olduğundan daha ulaşılabilir bir konumda değil. AB'nin göçmenlerin sayılarını azaltmayı hedefleyen amansız politikalarının bir sonucu olarak, hem göçmenler hem mülteciler yaşamlarını ve haklarını tehlike altına sokan kabul edilemez risklerle karşılaşılıyorlar.

Kale Avrupası'nın inşa edilmesindeki ve AB'nin sınırlarında yaşanan ihlallerdeki tek ve hatta esas sorumluluğun, AB'nin güney ve doğu sınırlarında bulunan ülkelerde olduğu varsayımında bulunulmamalı. Bu ülkeler, ekseriyetle Fas, Libya ve Türkiye gibi transit geçişlerin yapıldığı ülkeler. Çok sayıda insanın ulaşmaya çalıştığı yasak topraklar ise AB'nin kuzeyinde yer alıyor. Bu ülkeler de, güneyde yer alan ülkeler kadar, AB'yi, sınırlarını kapatması ve AB kurumlarının bu gündemi sahiplenmesi için sıkıştırıyor. Kale Avrupası'nı tasarlayan ve bu kaleye mali destek verenler işte bu ülkeler, .

Bu rapor AB göç politikasının bazı temel unsurlarını ve bu politikanın AB'de sığınma arayan Suriyeli mültecilerin kullandığı en önemli güzergâhlardan biri olan Bulgaristan ve Yunanistan'ın Türkiye ile kesiştiği AB sınır bölgesindeki etkilerini ele alıyor. Rapor, AB ve AB'ye üye olan devletlere, göç politikalarının öncelikli odağını sınırları değil insanları korumaya kaydıracak şekilde acilen gözden geçirme çağrısında bulunan tavsiyelerle sonlanıyor.

RAHİM'İN ÖYKÜSÜ¹⁰

Rahim¹¹ hayatından endişe ettiği için, daha 16 yaşında olduğu 2012 senesinde Afganistan'ı terk etmiş. Uluslararası Af Örgütü'yle görüştüğü Nisan 2014'e kadar ise hem Bulgaristan hem de Yunanistan sınırından Türkiye'ye geri itilmişti. Beş Afganistanlı ile birlikte küçük bir odada kalıyor ve bir tekstil atölyesinde zorlu ve sömürüye varan koşullarda uzun saatler çalıştığı Türkiye'de hayata tutunma mücadelesi veriyordu.

Rahim, Ankara'da bulunan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) mültecilik başvurusunda bulunmuş ve refakatsiz çocuk olarak kaydı yapılmıştı. Türkiyeli çocuklarla yapılan sonu gelmeyen kavgalar ve saldırılardan ötürü "Afganistan'da olmaktan daha kötüydü" diye nitelendirdiği ve Türkiye'nin doğusunda bulunan bir kentteki çocuk esirgeme yurduna yerleştirilmiş. 6 ay sonra, koşullarına daha fazla dayanamayacağına karar verdiğinden ve hayatının bir amacı olmadığını hissettiğinden- ki ne okula gidebiliyor ne de çalışabiliyordu- yurttan kaçıp İstanbul'a gelmiş.

İstanbul sokaklarında evsiz barsız geçirdiği birkaç haftanın ardından bir tekstil atölyesinde iş bulabilmiş ve bir oda kiralayabilmiş. 2013 yılının sonunda ise, kendisini 8 kişilik bir Afgan grubunun içinde Avrupa'ya götürecek bir kaçakçıya ödeyecek parayı toparlayabilmiş. Rahim, başından geçenleri şöyle anlatıyor:

"Gece bir buçuk gibi sınırı geçtik... Ama Bulgar polisi bizi yakaladı. Sınırın Bulgaristan tarafında her 15 ya da 20 metrede bir kameralar vardı. Benim tahminime göre polis bizi kameralardan gördü ve yakalamaya geldi... [Polisler] bize silahlarını doğrultup "dur" diye bağırdılar. Ama biz durmadık. Hepimiz başka yönlere dağılıp kaçtık. Üç polis beni ve 13 yaşındaki arkadaşım Ahmet'i yakaladı. Grubun geri kalanını görmedim. Bizi yakalayan polisler beni ve Ahmet'i dövmeye başladılar. Bizi tekmelediler. Demir gibi sert kara sopaları vardı. Bu sopalarla dizimize ve elimize vurdular. Gerçekten çok kötüydü."

Rahim polis memurlarının çantalarını ve üzerlerini aradıklarını ve onları sınıra geri götürmeden önce tüm paralarını aldıklarını söyledi.

"İçlerinden biri bizi sanki elbise gibi Türkiye tarafına attı."

Rahim, sınırda Türkiyeli askerlerce yakalandıktan sonra jandarmaya teslim edilmiş ve oradan da Edirne'deki geri gönderme merkezine götürülmüş.

“Edirne'deki kampta bizi sınır dışı edeceklerini söylediler. Ben BMMYK kâğıdımı gösterdiysem de aynı şeyi tekrarladılar. Bu yüzden kaçmaya çalıştık. Ama yakalandık ve çok feci dayak yedik... Beni ceza olsun diye iki hafta boyunca penceresi olmayan küçük bir hücrede tuttular. Korkunçtu... Sonra, bir gece yarısı, bizi İzmir'e götürdüler... Polis bazen bize çocuk yurduna götürüleceğimizi söylüyordu, bazen de sınır dışı edileceğimizi... Hangisine inanacağımızı bilmiyorduk. Korkuyorduk.”

Bu olayın ardından Rahim iki kez de Yunanistan'a botla giderek Avrupa'ya geçmeye yeltenmiş ve her iki denemede de Lesvos adasına varmak üzereyken Yunanistan sahil güvenliği tarafından durdurularak Türkiye'ye geri gönderilmiş.

“Yunanistan sahil güvenliği bizi bulduğunda adaya varmamıza sadece 10 metre kalmıştı... O kadar yaklaşmıştık ki, adaya varmayı başarabildik diye düşünüyorduk. Ama Yunanistan sahil güvenlik botu bizi yakaladı. Botu kendilerine bağlayıp bizi Türkiye geri götürmesinler diye botumuzu patlatarak denize atladık. Ama bizi denizden aldılar ve yarım saat kadar süren bir yolculuktan sonra Türkiye'ye vardık... Denize şişme bir bot bıraktılar ve bizi de içine ittiler. İki de kürek fırlattılar ve sahili işaret ettikten sonra gittiler. Bizi öylece bıraktılar.”

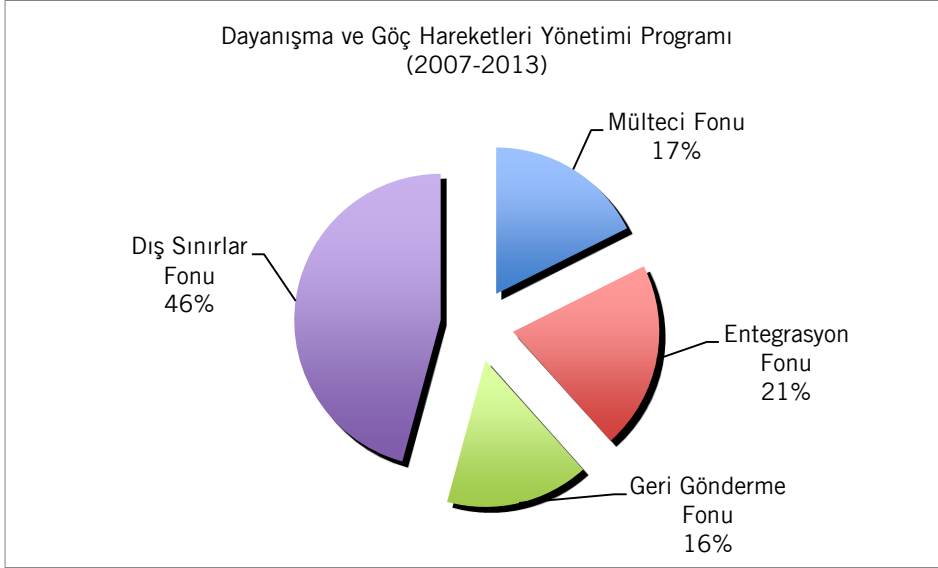
Rahim, Uluslararası Af Örgütü'ne Avrupa'ya yeniden geçmeyi denemeyi düşündüğünü söyledi: *“Türkiye'de kalırdım ama burada hiçbir hakkım yok. Yasal olarak çalışamıyorum, okula da gidemiyorum. Hayatta kalacağım diye bu şekilde çalışmaya devam edemem. Kapana sıkışmış gibi hissediyorum.”*

2. KALENİN İNŞASI

KALE AVRUPASI'NA SAĞLANAN MALİ DESTEK

Bu raporda bahsedilen önlemlerin büyük bir kısmı AB ya da AB'ye üye devletlerin sağladıkları büyük mali destekler sayesinde hayata geçirebildi. Bu politika ve uygulamalara destek veren kurum ve ülkelerin, söz konusu önlemlerin insan hakları ihlallerine yol açmamasını sağlama yükümlülükleri var. Ancak AB'nin göç politikasındaki önceliği insan hakları yükümlülüklerinden ziyade sınırlarını kapamaya odaklanmış durumda. Bu durum "Kale Avrupası'nı" inşa etmek için yapılan harcamalarla iltica prosedürlerinin desteklenmesi ve mültecilerin ihtiyaçları için verilen mali destek karşılaştırıldığında çok net bir biçimde görülebiliyor.

Avrupa Komisyonu İçişleri Genel Müdürlüğü, 2007-2013 tarihleri arasındaki dönemde, üye devletin iltica, entegrasyon, üçüncü ülke vatandaşlarının geri gönderilmeleri ve sınır kontrolü faaliyetlerini desteklemek için ihdas edilen Dayanışma ve Göç Hareketleri Yönetimi (SOLID) Programı kapsamındaki dört fon kaynağına 4 milyar Euro tahsis etti.¹² Bu rakamın yaklaşık yarısı (1.820 milyon Euro) Schengen bölgesinin dış sınırlarının kontrol edilmesine odaklanan faaliyet, araç-teçhizat ve altyapıya ayrılırken¹³; yalnızca %17'si (700 milyon Euro) iltica prosedürleri ile mültecilere sağlanacak kabul hizmetlerine ve yerleştirme ve uyum programlarına aktarıldı.¹⁴

Sınır kontrolü için yapılan harcamalar ile mültecilere destek verilmesi için yapılan harcamalar arasındaki bu tezat, AB'nin dış sınırlarında yer alan üye devletlere ayırdığı mali ödeneklerde çok daha belirgin bir şekilde ortaya çıkıyor. Örneğin SOLID Programı çerçevesinde Bulgaristan'a tahsis edilen toplam rakamın sadece yüzde 8'inin biraz üzerinde bir miktar Mülteci Fonu tarafından mali destek sağlanan faaliyetlere ayrılırken, toplam miktarın neredeyse %74'ü Dış Sınırlar Fonu tarafından mali destek verilen faaliyetler için kullanılmış

durumda.

MÜLTECİ FONU VE DIŞ SINIRLAR FONU ÇERÇEVESİNDE BAZI ÜYE DEVLETLERE SAĞLANAN ÖDENEKLER (2007-2013)¹⁵		
	Mülteci Fonu	Dış Sınırlar Fonu
Bulgaristan¹⁶	€4.295.548,61	€38.131.685,92
Yunanistan	€21.938.521,14	€207.816.754,58
İspanya	€9.342.834,50	€289.394.768,35
İtalya	€36.087.198,41	€250.178.432,52
Malta	€6.621.089,03	€70.441.716,30

Avrupa Birliği, Nisan 2014 tarihinde, SOLID Programı kapsamındaki dört mali destek aracının yerini alacak iki yeni fon oluşturarak bu alandaki harcamasını neredeyse %50 gibi bir oranda artırdı. Yeni oluşturulan bu fonlar:

- Her üye devletin iltica ile ilgili olarak alacağı önlemlerde kendisine ayrılan ödeneğin en az yüzde 20'sini kullanmak durumunda olduğu ve 3.137 milyon Euro büyüklüğündeki **İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu (AMIF)¹⁷** ve
- 2.760 milyon Euro büyüklüğündeki **İç Güvenlik Fonu (sınırlar ve vize) (ISF)¹⁸**

Bu fonları ihdas eden yeni düzenlemeler, üye devletlerin insan hakları yükümlülüklerine atıfta bulunuyor ve bu fonlar kullanılarak yapılan faaliyetlerinin tümünü söz konusu insan hakları yükümlülüklerine tam anlamıyla riayet etmesi gerektiğini belirtiyor. Ancak aynı düzenlemeler herhangi bir insan hakları izleme mekanizması tesis etmiş değil ve Fonların uygulanmasının değerlendirilmesi işini, İç Güvenlik Fonu'nda "fon aracılığıyla geliştirilen ya da iyileştirilen sınır kontrol (kontrol ve izleme) altyapısı ve imkanlarının sayısı", İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu'nda ise "özel yardım alan hassas bireylerin ve refakatsiz çocukların sayısı" gibi yalnızca sayısal göstergelere bırakıyor.¹⁹ Dolayısıyla Avrupa Komisyonu'nun, verdiği mali desteğin, insan hakları ihlallerine neden olan yahut bu ihlallerin yaşanmasına katkıda bulunan faaliyetleri desteklemediğinden emin olmasını sağlayacak bir izlemeyi nasıl yapacağı açık değil.

AMIF ve ISF'nin yönetimine ilişkin düzenlemeler uyarınca ortakların ulusal programların hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine dâhil edilmeleri gerekiyor.²⁰ AMIF, üye devletleri, Fon'un insan hakları üzerindeki etkisini değerlendirmede bir rolü bulunabilecek "ilgili uluslararası kuruluşları, hükümet dışı örgütleri ve sosyal partnerleri" sözü edilen ortaklara dâhil etmelerini şart koşuyor. Ancak ISF için bu tür bir yükümlülük söz

konusu değil.

Her ne kadar fonlar esasen Avrupa Komisyonu ve üye devletleri tarafından kullanılıyor olsa da, Avrupa Konseyi ile Avrupa Parlamentosu, AB bütçesinin nasıl belirleneceği ve tahsis edileceğine karar verilmesinde önemli bir rol oynuyor. Üye devletlerin yaptığı katkılar AB bütçesinin üçte ikisini oluşturuyor ve bunlar dolayısıyla yeterli güvencelerin sağlanması ve izlemenin yapılması hususundaki sorumluluk yalnızca AB düzeyinde değil, aynı zamanda üye devletler düzeyinde de geçerli bir sorumluluk.²¹ Ancak, AB ve AB'ye üye devletler, insan hakları güvencelerinin mali destek verilmesine yönelik kararların ayrılmaz bir parçası olmasını sağlamış değiller.

GÜNEYDOĞU SINIRININ KALE HALİNE GETİRİLMESİ: BULGARİSTAN VE YUNANİSTAN

2012 yılının ortalarından önce, Yunanistan ve Türkiye arasındaki kara sınırı AB'ye giriş yapan mültecilerin ve göçmenlerin kullandığı ana güzergâhlardan biriydi. Ağustos 2012 tarihinin ortalarında ise Yunanistan makamları bu sınırı kapatmak için *Aspida* (Kalkan) operasyonunu hayata geçirdi. Mevcut polis gücüne 1800 kişiden daha fazlası ilave edildi²² ve bu kara sınırının kuzey bölgesi boyunca 10, 5 km uzunluğunda tel örgü çekildi. AB Sınır Ajansı Frontex'e göre bu gelişmeler sayesinde sınırı geçerken tespit edilenlerin sayısı Ağustos 2012'nin ilk haftasında gerçekleşen 2000'den Ekim 2012'nin son haftasında haftada 10 düzensiz göçmenden daha aza düştü.²³

Kara sınırında artırılan güvenlik tedbirlerinden ötürü giderek daha fazla mülteci ve göçmen, Yunanistan adalarına varmak için tehlikeli deniz güzergâhını izlemeye başladılar. Yunanistan polisine göre Yunanistan adalarında ya da Ege Denizi'nde yakalanan göçmen sayısı 2012 yılında 169 iken bu sayı 2013 yılında 3, 265'e çıktı.²⁴

Göçmenlerin Yunanistan topraklarına düzensiz yollarla girmelerini engellemeye yönelik artan güvenlik tedbirlerine ek olarak, Yunanistan sahil güvenlik güçleri, mülteci ve göçmenleri, Yunanistan'a girmeyi başarabilseler bile, rutin olarak hukuka aykırı bir şekilde ve kimizaman hayatlarını riske sokarak Türkiye'ye geri itiyorlar.²⁵

Yunanistan güzergâhının neredeyse tamamen kapatılmasının ardından, AB'ye ulaşmaya çalışan göçmen ve mültecilerin çoğu Bulgaristan ve Türkiye arasındaki sınıra yöneldiler. Bulgaristan'ın Türkiye sınırında yakalanan mülteci ve göçmenlerin sayısı Temmuz 2013 tarihinde çok hızlı bir şekilde arttı. 2012 yılında bu sınırı düzensiz yollarla geçen insanların sayısı 1,200 iken,²⁶ bu sayı 2013 yılında 11.158'e çıktı.²⁷ Bazı göçmen ve mülteciler, Uluslararası Af Örgütü'ne, Yunanistan sınırda kötü muameleye uğrama ve geri itilme korkusu ile bu sınırdaki artan denetimlerin, Bulgaristan'a geçmeyi tercih etmelerindeki esas sebepler olduğunu ifade etti.

Bulgaristan makamları, sınırlarını geçen çok sayıda mültecinin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde cevap vermek konusunda yetersiz kalırken; Türkiye ile sınırındaki mevcut güce ek olarak 1.572 polis memurunu daha konuşlandırmak, 141 arazi devriye aracını hizmete sokmak²⁸ ve 30 km uzunluğunda tel örgü örmeye başlamak gibi sınır denetimini artırıcı tedbirleri almakta gecikmedi. Bulgaristan makamları ayrıca sınırın entegre bir biçimde izlenmesine yönelik bir

sistem de kurarak, Türkiye makamlarıyla işbirliklerini artırdı (bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için “Eurosur: AB Sınırlarını Koruyan Teknoloji” bölümüne bakınız).

Bu tedbirlerin alınmasının ardından, Türkiye’den Bulgaristan’a düzensiz yollarla giriş yapan insanların sayısı önemli ölçüde azaldı. Eylül 2013 ve Kasım 2013 tarihleri arasında Türkiye sınırından Bulgaristan’a düzensiz bir şekilde giriş yapan göçmenlerin sayısı yaklaşık olarak 8000’di.²⁹ 1 Ocak 2014 ve 26 Mart 2014 tarihleri arasında ise bu sayı 302’ye düştü.³⁰ 2013 yılında Bulgaristan’a düzensiz yollarla girenlerin neredeyse %60’ının çatışmalardan ve yaygın insan hakları ihlallerinden kaçan Suriyeliler olduğu göz önünde bulundurulduğunda³¹ bu istatistik özellikle endişe verici bir hale geliyor. Bulgaristan, aynı dönemde, kabul hizmetlerini ve iltica prosedürlerini geliştirmek için AB’den 5,65 milyon Euro’luk acil destek aldı. Ancak bu alanlarda bir takım iyileşmelerin kendini göstermeye başladığı dönemde, iyileşmiş koşullardan faydalanacak çok az sayıda sığınmacı Bulgaristan’a girebilmeyi başarılabiliyordu.³²

AB’nin Türkiye ile sahip olduğu güneydoğu sınırını kapayan ve Yunanistan ve Bulgaristan tarafından alınan tedbirlerin birçoğu, Bulgaristan ve Yunanistan’ın AB’den aldıkları mali destek sayesinde mümkün oldu.³³

YUNANİSTAN-TÜRKİYE KARA SINIRINDAKİ “KALKAN”

Yunanistan makamları *Aspida* (Kalkan) Operasyonu’nu finanse etmelerine yardımcı olması için 2012 yılında Dış Sınırlar Fonu’ndan 6 milyon Euro aldı.

Yunanistan makamları ayrıca, parmak izi tarama cihazları, helikopterler, polis devriye araçları (16 milyon Euro’dan fazla), açık deniz devriye gemileri (31 milyon Euro’dan fazla), sahil devriye gemileri (14 milyon Euro’dan fazla), yüksek hızlı botlar, algılayıcı uçaklar, arazi devriye araçları, motosikletler (25 milyon Euro’dan fazla) ile gece görüş gözlükleri, uzak mesafe gündüz görüş gözlükleri, termal kameralar, karbon monoksit tespit cihazlar ve arama-kurtarma botları gibi araç ve teçhizatları satın almak için Dış Sınırlar Fonu’ndan faydalandı.³⁴

Bu donanımın büyük bir bölümü, Yunanistan’ın Türkiye sınırının izlenmesinde ve bu sınırdaki devriye gezilmesinde kullanıldı. Uluslararası Af Örgütü, bu sınırdan Yunanistan’a girmeye çabalayan göçmen ve mültecilerin haklarının ne denli ağır bir biçimde ihlal edildiğini belgeledi. Yunanistan polisi veya sahil güvenlik güçleri tarafından tespit edilen göçmen ve mülteciler yakalanıyor ve ya çok kötü koşullarda keyfi olarak alıkonuluyor ya da iltica başvurusunda bulunma hakkına erişimleri sağlanmaksızın Türkiye’ye geri itiliyor.³⁵

GÖÇ KONTROLÜNÜN ÜÇÜNCÜ ÜLKELER ARACILIĞIYLA TAŞERONLAŞTIRILMASI

AB ve AB'ye üye devletler göçmen ve mültecileri daha Avrupa'nın fiili sınırlarına ulaşmadan durdurmak amacıyla komşu ülkelerin göç kontrol sistemlerini destekliyor. Libya, Fas, Türkiye ve Ukrayna gibi üçüncü ülkelerle yapılan işbirlikleri giderek artan bir biçimde bu ülkeleri AB sınırındaki tampon bölgeler haline getirmeyi amaçlıyor.³⁶

Yapılan işbirlikleri, ikili ya da bölgesel politika görüşmeleri, vize kolaylığı ve geri kabul anlaşmaları ve mali ya da Frontex gibi AB kurumlarından operasyonel destek sağlanması gibi farklı biçimlerde tezahür edebiliyor. Sınır gözetleme teçhizatlarının alımının finanse edilmesi, sınır görevlileri ve sahil güvenlik görevlilerinin eğitilmeleri ile göçmen ve mültecilerin Avrupa'ya ulaşmadan önce üçüncü ülkeler tarafından durdurabilmeleri için bilgi paylaşım ağlarının kurulması da diğer işbirliği türleri arasında yer alıyor. Dahası AB, üçüncü ülkelerin düzensiz göçü kontrol altına almaları ve göçmen ve mültecilerin daha fazla ilerleyebilmelerini önlemek amacıyla, Türkiye ve Ukrayna gibi ülkelerde alıkonulma merkezlerinin inşasını yahut bu merkezlerin yenilenmesi için mali destek sağlıyor.

Her ne kadar sığınmacıların koruma ihtiyaçları da dâhil olmak üzere göçmenlerin insan hakları AB'nin dış göç politikasının temel unsurlarından biri olarak tanımlanıyor olsa da,³⁷ yapılan işbirliklerinin çoğu, göç için daha fazla yasal imkânların yaratılması veya göçmen ve mültecilerin insan haklarının teşvik edilmesinden ziyade düzensiz göçün önlenmesine ve göçmenlerin geri kabul anlaşmaları yoluyla geri gönderilmelerine odaklanıyor.³⁸

Örneğin, Türkiye vatandaşların AB'ye vizesiz girişlerine olanak sağlaması için Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan yol haritası, Türkiye'nin üye devletler ve AB ile imzaladığı geri kabul anlaşmalarını "tam ve etkili bir biçimde" uygulaması şartını koyuyor. Yol haritası bir adım daha ileriye giderek, Türkiye'ye "Türkiye'ye ya da AB üye ülkelerine yönelen önemli yasadışı göç hareketlerinin olduğu kaynak ülkelerle geri kabul anlaşmalarını sonuçlandırma ve uygulama" şartını da getiriyor.³⁹ Vizesiz rejimin hayata geçirilmesi, Türkiye'nin "AB üye ülkeleri ile olanlar başta olmak üzere tüm sınırlarında, giriş ya da çıkış yapmak amacıyla Türkiye sınırlarından yasadışı olarak geçmeyi başaran kişilerin sayısını kayda değer ve devamlı bir şekilde düşürecek yeterli sınır kontrol ve izlemesi" yaptığını ispat edebilmesine de bağlı olacak.⁴⁰

AB yahut AB'ye üye devletlerin üçüncü ülkelerle gerçekleştirdiği işbirliğinin kişilerin iltica prosedürlerine erişebilmeleri ya da yollarına devam edebilmeleri üzerindeki etkisini değerlendirecek bir mekanizma mevcut değil. Uluslararası Af Örgütü'nün araştırmaları, üçüncü ülkelerden Avrupa'ya düzensiz girişlerin yapılmasını engellemeleri yönündeki taleplerin, bu ülkelerdeki mülteci, sığınmacı ve göçmenleri uzun ve keyfi bir biçimde alıkonulma, geri gönderilme (*refoulement*) ve kötü muamele riskiyle karşı karşıya bıraktığını ortaya koyuyor.⁴¹ Ayrıca, üçüncü ülkelerle işbirliğinin yapılmasına yönelik anlaşmaların müzakereleri de şeffaf değil ve bazı anlaşmalara yürürlüğe girdikten sonra bile kamuya duyurulmuyor. Bu da kamunun denetim yapabilmesini engelleyen bir başka unsur.

Refoulement (geri gönderme) bir kişinin, ciddi insan hakları ihlalleri görme riski olacağı bir ülkeye geri gönderilmesidir. Uluslararası hukuk, herhangi bir kişinin hayatının ya da özgürlüğünün tehlikede olacağı bir yere gönderilmesini yasaklar ve bu ilke **geri göndermeme (non-refoulement)** ilkesi olarak bilinir. Geri göndermeme ilkesi o denli yaygın bir biçimde kabul görmüştür ki uluslararası teamül hukukunun bir parçası haline gelmiştir. Yani, bu ilke, ilgili uluslararası anlaşmaları onaylamamış ülkeler de dâhil olmak üzere tüm

ülkeler için bağlayıcıdır. Gruplar ya da Frontex gibi devletler adına yetki kullanan aktörler gibi bazı devlet dışı aktörler de geri göndermeme ilkesiyle bağlıdır.⁴²

TAMPON BÖLGEYE SAĞLANAN MALİ DESTEK

Avrupa Birliği, AB dışındaki göçle ilgili programlara da mali destek vererek katkıda bulunmaktadır.⁴³ Bazı fon araçları, çevre, üçüncü ülkelerdeki hukukun üstünlüğü ve daha bir çok farklı konularla ilgili çok çeşitli faaliyetleri finanse etmektedir. Dolayısıyla göç için harcanan rakamı tam olarak kestirebilmek güç. Ancak, bu alandaki ana araçlardan biri olan Göç ve İltica Tematik Programı'nın 384 milyon Euro büyüklüğünde bir bütçesi var ve bu Program aracılığıyla 2007-2013 yılları arası dönemde üçüncü ülkelerdeki göçle ilgili faaliyetlere mali destek sağlanmıştır.

Avrupa Komisyonu İçişleri Genel Müdürlüğü, 2014 yılı itibariyle, yeni İltica, Göç ve Uyum Fonu ile İç Güvenlik Fonu kapsamında "AB'nin İçişleri'ndeki politika önceliklerinin gerçekleştirilmesi ve AB'nin AB üyesi olmayan ülkelerle ilişkilerinde menfaatlerini korumasına yönelik araçlara sahip olmasını sağlamak" için AB üyesi olmayan ülkelere de mali destek verebilecek.⁴⁴ Bu durum, Avrupa Komisyonu İçişleri Genel Müdürlüğü'nün, üçüncü ülkelerdeki faaliyetlere mali destek sağlanmasına dair kararları alırken, Avrupa'ya düzensiz göçün önlenmesi gibi kendi önceliklerini mülteci ve göçmenlerin ihtiyaçlarının üzerinde tutması riskini de beraberinde getiriyor. Ayrıca, AB üyesi devletlere sağlanan mali destekte olduğu gibi, AB üyesi olmayan ülkelere mülteci ve göçmenlerin insan hakları için sağlanan AB mali desteğinin de etkisini değerlendirecek herhangi bir mekanizma bulunmuyor.

2012 yılında, Türkiye makamlarına "sınır izleme kapasitelerini güçlendirmelerine" yardımcı olan teçhizatı almalarına yardımcı olunması için AB tarafından Katılım Öncesi Yardım Aracı çerçevesinde 20 milyon Euro tahsis edildi.⁴⁵ Aynı yıl, Suriye krizinin baş gösterdiği 2011 senesinden beri sığınma arayan 280 bin Suriyelinin⁴⁶ olduğu Türkiye'ye Avrupa Komisyonu tarafından yapılan insani yardım yalnızca 3,8 milyon Euro, tüm AB üye devletleri tarafından yapılan ise 10,5 milyon Euro büyüklüğündeydi.⁴⁷ Krizin başlamasından beri Avrupa Komisyonu tarafından Suriye mülteci kriziyle ilgili olarak Türkiye'ye sağlanan toplam mali yardım 42,8 milyon Euro'yu buldu. Türkiye ise 1,84 milyar Euro harcadığını bildirdi.⁴⁸

GERİ KABUL ANLAŞMALARI

Mayıs 2014 itibariyle AB'nin 17 ülkeyle geri kabul anlaşması imzalamış durumda. Bu ülkeler Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Cape Verde, Gürcistan, Hong Kong, Makao, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti, Moldova, Karadağ, Pakistan, Rusya, Sırbistan, Sri Lanka, Türkiye ve Ukrayna. Cezayir, Belarus, Çin ve Fas ile de müzakereler devam ediyor.⁴⁹

AB geri kabul anlaşmaları, AB topraklarında izinsiz olarak bulunan AB üyesi olmayan ülke vatandaşlarının menşe ülkelerine ya da transit geçtikleri ülkelere sınır dışı edilmeleri için gerekli usulleri düzenliyor. Geri kabul anlaşmalarının yalnızca düzensiz göçmenlerle ilgili olması gerekse de, sığınmacıların da iltica prosedürlerine erişmeden geri kabul anlaşmaları yoluyla transit ya da kaynak ülkelere geri gönderildiklerine dair ciddi endişeler bulunuyor. Bu durum, örnek olarak, Bulgaristan ya da Yunanistan gibi iltica sistemlerinde ciddi ve sistemik eksiklikleri olan üye devletlerde yaşanabilir.⁵⁰ Özellikle de hızlandırılmış prosedürün uygulandığı ve kişilerin haklarında verilen sınır dışı kararlarına itiraz etme şanslarının daha az olduğu sınır alanlarında, söz konusu endişe özellikle daha kaygı verici bir hale geliyor. Kişiler, vatandaş olmadıkları ülkelere geri kabul yoluyla gönderildiklerinde, bu ülkelerde herhangi bir

yasal statüye sahip olmadan ve sığınma başvurusunda bulunma hakkı, özgürlük hakkı ve çalışma hakkı gibi haklarının ihlal edilmesi tehlikesiyle, iki arada bir derede kalma riskiyle karşı karşıya geliyor.

Avrupa Komisyonu, 2011 yılında AB'nin yaptığı geri kabul anlaşmalarına dair bir değerlendirme sunarak, üçüncü ülke vatandaşlarının bu anlaşmalara dâhil edilmemesi ve geri kabul yoluyla gönderilen kişilerin devamlı ve ciddi insan hakları ihlalleriyle karşılaşma risklerinin bulunması durumunda uygulamayı askıya alacak maddelerin geri kabul anlaşmalarına eklenmesi yönünde tavsiyelerde bulundu. Komisyon ayrıca, AB'nin yaptığı geri kabul anlaşmalarının uygulanmasını izleyecek "Ortak Geri Kabul Komiteleri'ne" uluslararası kuruluşlar ve hükümet dışı örgütlerin de katılmalarını tavsiye etti.⁵¹ Ancak bu tavsiyelerden hiçbirine, örneğin, AB'nin Türkiye ile Aralık 2013 tarihinde imzaladığı geri kabul anlaşmasında yer verilmedi.

Üye devletler de üçüncü ülkelerle ikili geri kabul anlaşmaları imzalıyorlar. Örneğin Yunanistan'ın Türkiye'yle, İspanya'nın Fas'la ve Fransa'nın Benin, Burkina Faso, Kamerun, Cape Verde, Kongo, Gabon, Senegal, Tunus ve Morityus'la geri kabul anlaşmaları var.⁵² AB'ye üye devletler ve üçüncü ülkeler arasında imzalanan geri kabul anlaşmalarından bazıları da hızlandırılmış prosedürler ve insan hakları güvencelerinin olmaması yönünden benzer kaygıları uyandırıyor.

AB-TÜRKİYE GERİ KABUL ANLAŞMASI

AB, 16 Aralık 2013 tarihinde Türkiye ile geri kabul anlaşması imzaladı.⁵³ Bu anlaşma uyarınca Türkiye, AB'deki düzensiz göçmenleri, topraklarından geçerek AB'ye ulaşmaları durumunda geri alacak.⁵⁴ AB'ye düzensiz yollarla geçmeye çalışan mülteci ve göçmenlerin büyük bir bölümü Türkiye'den Bulgaristan ve Yunanistan'a ulaşmaya çalıştıklarından ötürü, Bulgaristan ve Yunanistan'ın bu geri kabul anlaşmasından en fazla faydalanan ülkeler olması bekleniyor.

Her ne kadar AB ve Türkiye arasındaki geri kabul anlaşmasının AB'de sığınma başvurusunda bulunmuş kişilere uygulanmaması gerekiyor olsa da, uluslararası koruma ihtiyacı olan insanların Yunanistan ve Bulgaristan'dan Türkiye geri gönderilmeleri, her iki ülkenin de iltica ve tespit etme sistemlerinde ciddi eksiklikler olmasından ötürü, ihtimal dâhilinde bulunuyor. Türkiye'de sığınma ve göç alanında AB tarafından da desteklenen yasal iyileşmeler yapılmasına rağmen, alıkonulma merkezlerinden iltica prosedürüne erişim hâlâ sorunlu ve alıkonulma merkezlerinde kötü muamele olduğu iddiaları da mevcut. Dolayısıyla bu anlaşma çerçevesinde Türkiye'ye iade edilen kişiler otomatik olarak alıkonulabilir, iltica prosedürlerine erişimden mahrum bırakılabilir ve hatta Türkiye'de alıkonulma esnasında kötü muamele görebilirler (Türkiye'deki göçmen ve mültecilere yönelik muameleye ilişkin daha ayrıntılı bir bilgi için "Transitte Sıkışanlar" bölümüne bakınız).

Endişe verici bir adım olarak, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı 16 Mayıs 2014 tarihinde, sınır dışı edilmeyi bekleyen düzensiz göçmenlerin alıkonulmaları amacıyla yeni geri gönderme merkezlerinin inşa edilmesi ve mevcut olanların kapasitelerinin artırılması talimatını içeren bir genelge yayımladı. Söz konusu genelgenin, AB ile imzalanan "geri kabul anlaşmasının uygulanmasına" yönelik bir tedbir olarak alındığı açıkça belirtildi.⁵⁵ Bu gelişme, keyfi alıkonulma yasağının altını oyma riskini içermeyen yanı sıra AB'nin AB üyesi olmayan

ülkelerle yaptığı göç kontrolü düzenlemelerini gerçekleştirmeden önce bu düzenlemelerin insan hakları üzerindeki etki değerlendirme yapmamasının potansiyel anlamdaki olumsuz sonuçlarına da işaret ediyor.

FRONTEx: AVRUPA SINIR AJANSI

Frontex, ya da diğer adıyla Avrupa Birliği Üye Devletlerinin Dış Sınırlarının Yönetiminde Operasyonel İşbirliği için Avrupa Ajansı, 2005 yılında faaliyete geçti. Frontex, üye devletlerin ilticayla ilgili programlarını desteklemek için oluşturulan AB Ajansı'na tahsis edilenden çok daha fazla bir bütçeye sahip. Örnek vermek gerekirse, Frontex'in 2014 yılı için bütçesi 89,2 milyon Euro iken,⁵⁶ Avrupa İltica Destek Ofisi'nin (EASO) aynı yıl için bütçesi 15,6 milyon Euro'ydu.⁵⁷

Frontex'in esas görevi, AB'nin deniz, kara ve hava dış sınırlarında üye devletlerin ortaklaşa gerçekleştirdikleri operasyonların eş güdümünü sağlamak. Frontex, ayrıca, üye devletlerden menşe ülkelere yapılan ortaklaşa geri göndermelerin eşgüdümünü sağlıyor, kendisinin ve üye devletlerin operasyonel kararlarını belirleyen risk analizleri yapıyor ve AB içinde ve dışında görev alan sınır ve sahil güvenlik birimlerine yönelik eğitimler geliştirerek uyguluyor. Frontex'in AB'nin dış sınırlarında yer alan üye devletlerin ihtiyaçlarına ilişkin yaptığı risk analizleri ve değerlendirmeler, bundan sonra İç Güvenlik Fonu'nun üye devletler arasındaki tahsisini de etkileyecek.

Frontex, üye devletlerle birlikte çalışmanın yanı sıra bilgi paylaşımı, risk değerlendirmesi, araştırma ve geliştirme ve eğitim gibi konularda AB üyesi olmayan ülkelerle de mutabakat anlaşmaları yapıyor.⁵⁸ Ayrıca AB'nin sınır yönetimi misyonunun bir parçası olarak da, örneğin, Moldova ve Ukrayna gibi AB üyesi olmayan birtakım ülkelerde faaliyet gösteriyor.

AB üyesi olmayan bazı ülkelerle AB üye devletleri arasında AB dışındaki ülke görevlilerinin Frontex operasyonlarında yer almalarına olanak veren anlaşmalar da bulunuyor. Örneğin Moritanya ve Senegal'in İspanya ile, Batı Afrika'dan Kanarya Adaları'na yönelen düzensiz göçün durdurulmasını amaçlayan ve ortak bir Frontex girişimi olan Hera Operasyonu'nda yer almalarını sağlayan ikili anlaşmaları var.

Frontex, 2011 senesinde faaliyetlerinde insan hakları çerçevesine yer verecek Temel Haklar Stratejisi'ni kabul etti. 2012 yılında ise Temel Haklar Görevlisi atayarak bu Strateji'ye uyumu izleyecek Temel Haklar Danışma Forumu'nu oluşturdu. Frontex ayrıca kendi personelinin ve misafir görevlilerin ihlalleri bildirmeleri için iç usuller geliştirdi. Ciddi vakaların bildirilmesi için kullanılan Standart Operasyonel Usuller (SOP) Frontex'in eş güdümünü yürüttüğü faaliyetlerde meydana gelebilecek temel hak ihlallerine dair her türlü kaynaktan herhangi bir biçimde iletilen tüm bildirimlerin tam anlamıyla ele alınması şartını getiriyor. Frontex bu bildirimleri ilgili üye devlete iletmek, konuyu yönetim kurulunda tartışmak, Komisyon'a bildirmek, mali desteği geri çekmek ya da azaltmak ve disiplin cezaları vermek gibi bir dizi önlemlerle takip edebiliyor. Ortak Operasyon'a son verilmesi ya da durdurulması da son keredede baş vurulacak tedbirler arasında yer alıyor.

Ancak, ortak yürütülen operasyonlardan kaynaklanan ya da Frontex'in operasyon bölgelerinden iletilen insan hakları ihlalleri bildirimlerini soruşturacak açık bir mekanizmanın olmayışı ve Frontex'in bireysel şikâyetleri ele alamaması, söz konusu insan hakları çerçevesinin uygulamada sınırlı bir elle tutulur etkisi olacağı anlamına geliyor. Ayrıca, kamunun denetimini engelleyen bir diğer unsur olarak da, Frontex'in insan hakları ihlalleri iddialarını nasıl ele aldığına ve ne tür kararlar ve önlemler aldığına ilişkin bilgileri yayımlama gibi bir şart bulunmuyor.

AB'İN GÜNEYDOĞU SINIRLARINDAKİ FRONTEx OPERASYONLARI

Frontex, Yunanistan'da, 2006 yılından beri Poseidon Ortak Operasyonu olarak bilinen sınır devriye operasyonlarını ve 2007 yılından beri de Poseidon Deniz Ortak Operasyonu'nu yirmiden fazla AB üye devleti ile Schengen bölgesine katılan devletlerin katkılarıyla yürütüyor. Katılan devletler sınırların izlenmesi için teknik teçhizat ve misafir görevli sağlıyor, menşeye ülkelerin tespit edilmesine ("tarama") yardımcı oluyor ve kaçakçılar tarafından kullanılan güzergâhlara ve ağlara dair bilgi toplamak için göçmenlerle görüşüyor ("bilgi toplama").⁵⁹ Bulgaristan da AB'ye üye olduğu 2007 tarihinden sonra Poseidon Kara Ortak Operasyonu'na ev sahipliği yapmaya başladı.

Frontex'in internet sayfasında yer alan en son bilgiye göre, Türkiye'nin hem Yunanistan hem de Bulgaristan sınırındaki alanı kapsayan Poseidon Kara Ortak Operasyonu'nun bütçesi neredeyse 9 milyon Euro büyüklüğündeydi.⁶⁰ Frontex, Yunanistan ve Bulgaristan'ın ev sahipliği yaptığı Poseidon Kara ve Deniz Ortak Operasyonları için 2011 ve 2013 yılları arasındaki dönemde 47 milyon Euro harcadı.⁶¹

Uluslararası Af Örgütü'ne ulaştırılan geri itme bildirimleri, Frontex'in doğrudan bu işin içinde olduğunu göstermiyor. Ancak Frontex, Poseidon Deniz Ortak Operasyonu çerçevesinde mali destek sağlanan Yunanistan deniz araçlarının Frontex sembolünü taşımadığını ve bu araçlarda misafir personelin bulunmadığını teyit etti.⁶² Mülteci ve göçmenlerin de dolayısıyla Frontex botlarını diğer Yunanistan sahil güvenlik araçlarından ayırabilmeleri mümkün olmayabilir. Bu nedenden ötürü de kendilerini geri iten bir Frontex aracı olsa bile, bu aracı teşhis edebilecek bir durumda olmayacaklardır.

Frontex'in İcra Direktörü'nün temel hakların ciddi ve düzenli bir biçimde ihlal edildiği durumlar da dâhil olmak üzere belli koşullarda ortak bir operasyona son verme ya da operasyonu askıya alma yetkisi bulunuyor.⁶³ Uluslararası Af Örgütü bu koşulun Yunanistan'da oluştuğu görüşünde.

Uluslararası Af Örgütü, Nisan 2014 tarihinde, Frontex İcra Direktörü'ne Poseidon Kara ve Deniz Ortak Operasyonları'nın Evros (Meriç) bölgesi ve Ege Denizi'ndeki Yunanistan-Türkiye sınırında devriye görevi yapılmasına ilişkin kısmını, bu bölgelerde yaşanan yaygın ve devamlı insan hakları ihlalleri nedeniyle askıya alma çağrısında bulundu.

EUROSUR: AB SINIRLARINI KORUYAN TEKNOLOJİ

Teknolojinin AB'nin sınır kontrol aygıtında önemli bir rolü bulunuyor. Avrupa Sınır İzleme Sistemi (Eurosur) Aralık 2013 tarihinde faaliyet geçti. Bu sistem, AB üyesi olmayan sınır ülkeler de dâhil olmak üzere üye devletlerin ve Schengen alanına katılan devletlerin ulusal makamları ve Frontex arasında sınır kontrolüne ilişkin işbirliğinin güçlendirilmesi için bilgi paylaşımında bulunulmasını içeriyor. Sistemde insansız hava araçları (yerden kumandalı hava aracı) gibi modern izleme teknolojisi de kullanılıyor. Eurosur'un 2011 ve 2020 yılları arasındaki dönemde maliyetinin 38 milyon Euro olacağı tahmin ediliyor.⁶⁴

Eurosur'u ihdas eden yönetmelik, AB üye devletlerine ve Schengen bölgesine katılan ülkelere düzensiz göç için yaygın olarak kullanılan sınırlarındaki izleme faaliyetlerini artırmaları şartını getiriyor.⁶⁵ Yönetmelik, aynı zamanda, temel haklar için bir dizi güvenceleri de içeriyor, ancak bunların nasıl izleneceği ya da uygulanacağı konusu gibi çok kritik bir konuya dair herhangi bir gösterge mevcut değil.

AB üyesi olmayan ülkelerle yapılan işbirliği de Eurosur'un etkili bir biçimde kullanılmasında önemli bir unsur olarak değerlendiriliyor. AB, bu nedenden ötürü, AB üyesi olmayan ülkelerin sisteme dâhil olmalarına imkân verecek projeleri geliştirmeye çalışıyor. Örneğin, AB'nin Kuzey Afrika'da mali destek verdiği projelerin arasında, "Kuzey Afrika'daki ülke makamlarının düzensiz göç ve kaçakçılığı önleme kapasitelerinin sınır izleme sistemlerinin güçlendirilmesi yoluyla" artırılmasını amaçlayan Güney Akdeniz Sınır İzleme Ağı da bulunuyor.⁶⁶ Program özel olarak Cezayir, Mısır, Libya ve Tunus'a "yasadışı ya da şüpheli faaliyetler" konusunda birbirleriyle ve AB üye devletleriyle (özellikle de Kıbrıs, Fransa, Yunanistan, İtalya, Malta ve İspanya) haberleşmelerine ve eş güdümlü bir eylem geliştirmelerine olanak verecek teknik sistemleri oluşturmalarında yardımcı olunmasını amaçlıyor.

Benzer izleme ağları, Baltık Denizi, Karadeniz ve Atlantik'te de mevcut ve bu ağlar, Cape Verde, Gambiya, Gürcistan, Gine-Bissau, Moritanya, Fas, Rusya, Senegal, Türkiye ve Ukrayna ile işbirliğini kapsıyor.

AB yetkilileri Eurosur'un güvenliği artırma ve yaşamları kurtarmadaki potansiyeline müteaddit kereler dikkat çekti. Bunda doğruluk payı var. Ancak Uluslararası Af Örgütü, Eurosur'un giderek artan bir şekilde, düzensiz göçmenlerin, AB topraklarına daha ulaşmadan ya da henüz karasularındayken tespit edilmesi ve durdurulmasında ya da üye ülkelerden bu kişileri durdurmalarının talep edilmesinde kullanılmasından ve bu durumun da geri gönderme (*refoulement*) riskini artırmasından endişe ediyor.

BULGARİSTAN VE EUROSUR

Eurosur kapsamında, her ülkede, ulusal bir koordinasyon merkezine rapor edecek yerel sınır izleme merkezleri kuruluyor. Bu merkezler, sınırlardaki duruma dair bilgileri birbirleriyle ve Frontex'le paylaşıyor.

Uluslararası Af Örgütü, Mart 2014 tarihinde Bulgaristan'ı ziyaret ettiğinde, sınır izleme sistemi hâlihazırda işlerlik kazanmış durumdaydı. Sabit ve hareketli kameralar ve hareket algılayıcılar Bulgaristan'ın Türkiye'yle olan sınırının güney kısmındaki 58 kilometrelik bir bölümünü kapsıyordu. Bulgaristan, izleme faaliyeti için 20 milyon Euro harcamış ve 15 milyon Euro da AB'nin Dış Sınırlar Fonu tarafından verilmişti.⁶⁷ Sınırın 100 kilometrelik diğer

bölümünü 24 saat izleyecek bir sistemin de 2015 yılı içinde kurulması öngörülüyordu

Bulgaristan sınır makamlarının verdiği bilgilere göre, sistem yalnızca Bulgaristan'a düzensiz yollarla giren göçmen ve mültecilerin yakalanmasında değil; aynı zamanda bu kişilerin daha Bulgaristan sınırına ulaşmadan durdurulmaları için de kullanılıyor.⁶⁸ Sınırdaki kameralar, sınırın 15 km içindeki Türkiye topraklarında hareket eden her türlü nesnenin izini takip edebiliyor.

Göçmenlerin Türkiye'den Bulgaristan sınırına doğru hareket ettikleri bilgisi, entegre sınır izleme sistemi aracılığıyla Bulgaristan'ın Elhovo kasabasında bulunan bölgesel koordinasyon sistemine iletiliyor. Bulgaristan sınır polisi de bu bilginin kendilerine ulaşmasının ardından, göçmen ve mültecileri Bulgaristan sınırına ulaşmadan yakalayacak ilgili Türkiye makamlarına ya da askerlerine haber veriyor.

Bu şekilde yakalanan kişilerin büyük bir bölümü, daha sonra, iltica prosedürlerine erişime dair endişelerin hâlâ mevcut olduğu Türkiye'de alıkonuluyorlar. Bu durum ise, bu kişilerin zulüm görebilecekleri ülkelere geri gönderilmelerine sebep olabiliyor (Türkiye'deki göçmen ve mültecilere yönelik muameleye ilişkin daha ayrıntılı bir bilgi için, bkz: "Transitte Sıkışanlar" bölümü).

3. KALE AVRUPASI'NIN İNSANI BEDELİ

AB SINIRLARINDA ŞİDDET VE GERİ İTMELER

Bulgaristan ve Yunanistan'ın Türkiye ile keşiştiği AB'nin güneydoğu sınırlarında bir trajedi yaşıyor. Çoğunluğu Suriye ve Afganistan'dan gelen mülteciler ve göçmenler hukuka aykırı bir şekilde Türkiye'ye geri itiliyorlar. AB'nin güneydoğu sınırlarında yaşanan bu geri itmeler, insanları sığınma başvurusunda bulunma haklarından mahrum ediyor. Geri itmeler, kişilere geri gönderilmelerine itiraz etme şansı vermeden gayri resmi olarak ve çoğunlukla şiddetle ve bazen de insanların yaşamlarını riske sokacak bir şekilde gerçekleştiriliyor.

Uluslararası Af Örgütü Eylül 2012 tarihinden beri Yunanistan'dan Türkiye'ye, Mart 2014 tarihinden beri de Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan geri itmeleri belgeliyor. Uluslararası Af Örgütü'yle geri itilme deneyimlerini paylaşan kişiler, fiziksel saldırıya uğradıklarını ve üzerlerinde bulunanların Yunanistan ve Bulgaristan polisi ya da sınır muhafızları veya Yunanistan sahil güvenlik birimleri tarafından çalındığını anlattı. Yunanistan'a deniz yoluyla varmaya çalışan kişilerden bir bölümü, kendilerini alabora olma riskiyle karşı karşıya bırakacak bir şekilde botlarının çekildiğini ve sahil güvenlik botlarınca çevrelendiğini söyledi. Görüşülen kişilerden bir bölümü botlarına kasıtlı olarak zarar verildiğini dile getirdi. Diğer görüşmeciler ise Yunanistan sahil güvenlik güçleri tarafından Türkiye sularına doğru götürüldüklerini ve sonrasında da denize çıkmaya elverişsiz botlarla denizde bırakıldıklarını anlattı.

Kişilerin sınırı geçmelerinden ardından kısa bir süre zorla geri gönderilmelerine itiraz edebilecekleri bir fırsat sunulmadan ayrılmaya çalıştıkları bir ülkeye ve bazı hallerde de açık denizlere geri püskürtülmelerine **geri itme** denir. Geri itmeler genelde insanların (mülteci ya da göçmenlerin) grup halinde itilmeleri şeklinde gerçekleşir. Kişilerin her birinin durumunun ayrı ayrı incelenmeden grup olarak sınır dışı edilmelerine **toplu sınır dışı** adı verilir ve bu uygulama uluslararası hukuk uyarınca yasaktır.

Yunanistan ya da Bulgaristan'dan geri itilen ve görüşülen göçmen ve mültecilerin büyük bir bölümü, kolluk kuvvetlerinden şiddet ve kötü muamele gördüklerini aktardı. Bazıları da sınıra geri götürülüp Türkiye'ye hukuka aykırı bir biçimde geri gönderilmeden önce, Yunanistan ve Bulgaristan'da, polis karakolu olduğunu düşündükleri yerlerde tutulduklarını ifade etti. Bulgaristan'dan geri itilenlerin büyük bir çoğunluğu, Uluslararası Af Örgütü'ne, sınırdan 12 saate kadar soğukta ve dışarıda tutulduklarını söyledi. Bir kısmı da bu süre zarfında yerde yüz üstü uzanmak zorunda bırakıldıklarını dile getirdi.

YUNANİSTAN-TÜRKİYE SINIRINDAKİ TOPLU SINIRDIŞI

Suriye'den kaçan yirmili yaşlardaki iki genç kadın, Uluslararası Af Örgütü'ne, Ekim 2013 tarihinde Yunanistan polisi tarafından Türkiye'ye iki kez geri itildiklerini anlattı. Bu kız kardeşler, Suriye'nin Halep şehrinde devam eden şiddet ve yıkımdan kaçmıştı. Uluslararası Af Örgütü'nün kendileriyle İstanbul'da görüştüğü 22 Kasım

2013 tarihine kadar Yunanistan'a geçmek için beş kez başarısızlıkla sonuçlanan girişimlerde bulunmuşlardı.

Kız kardeşler, 27 Ekim 2013 gecesi, Suriye ve Afganistan'dan gelen 40 kişiyle birlikte Yunanistan'a Evros (Meriç) Nehri üzerinden geçmişler. Ancak kısa bir süre Yunanistan polisi tarafından yakalanmışlar ve şişme botlara bindirilerek nehrin karşı yakasına geri gönderilmişler.

İkinci geri itilme, 11 Kasım 2013 tarihinde geç bir saatte yaşanmış. Kız kardeşler küçük şişme bir botla Evros (Meriç) Nehri'ni geçmişler. Yunanistan polisi tarafından durdurulan 40 kişilik bir grubun içindelermiş. Bir kamyonu bindirildikten sonra nehir kıyısına geri götürülmüşler. Diğer mülteci ve göçmenler de aynı noktaya getirilmiş ve sayıları 200 kadar olmuş. Kız kardeşler, polisin herkese Türkiye'ye geri gönderileceklerini söylediğini aktardı. Gece saat 2 sularında ise yaklaşık 150 kişi kaçmış ve kaçanlardan 100 kadarı yakınlardaki bir köy olan Praggi'deki kiliseye sığınmış.

"Polisler kısa bir süre sonra kiliseyi kuşattı. Bebekler ağlıyordu. Polis, rahibin kilisenin kapısını bizim için açmasına müsaade etmedi. Oralı kadınlardan biri bebeklere biraz süt getirdi... Korkuyorduk ve ağlıyorduk... Biz mülteciyiz diye yalvardık... Dört polisin direnen bir adamı dövdüğünü gördük. Adamı tekmeleyip yumrukladılar... Elektrikli bir silah da kullandılar."

Kız kardeşler daha sonra Evros (Meriç) Nehri kıyısına geri götürüldüklerini ve nehrin Türkiye tarafına botlarla gönderildiklerini söyledi.

"Polis, kamyonu çıkarmamızı emretti. Küfredip, bizi itiyorlardı... Bizi siyah kapüşonlu ve siyah ya da lacivert üniforma giyen insanlara teslim ettiler. Onlar da [kapüşonlu adamlar] paramızı ve pasaportlarımızı aldı. Daha sonra gruplar halinde üzerimizde sadece kıyafetlerimiz kalacak şekilde Türkiye sınırına küçük botlarla gönderdiler."

Uluslararası Af Örgütü'nün araştırması, Yunanistan'dan yapılan geri itmelerin düzenli ve yaygın olduğunu gösteriyor.⁶⁹ 8'i çocuk 11 kişinin hayatını kaybettiği vaka da dâhil olmak üzere yapılan çok sayıda geri itme bildirimine rağmen, Yunanistan makamları, geri itilmeleri ya doğrudan reddediyor ya da bu tür vakalar yaşandıysa bile bunların "münferit olaylar" olduğunu iddia ediyor. Şimdiye dek geri itilme iddialarına ilişkin olarak herhangi bir etkili soruşturma yapılmadı ve Uluslararası Af Örgütü'nün bildiği kadarıyla sorumlu olduğu tespit edilmiş herhangi bir kişi de bulunmuyor.⁷⁰

Uluslararası Af Örgütü, Bulgaristan'dan yapılan geri itilmeler konusunda daha az sayıda iddiayı belgeledi.⁷¹ Ancak bu durum, Bulgaristan makamlarını, söz konusu iddiaları etkili bir biçimde soruşturma, sorumluların hesap vermelerini sağlama ve mağdurlar için adaleti tesis etmedeki sorumluluğundan kurtarmıyor. Diğer örgütler ve medya⁷² tarafından bildirilen çok sayıda geri itme bildirimlerine Bulgaristan İçişleri Bakanı'nın verdiği cevapsa, etkili soruşturmalar başlatmak yerine bu raporları reddetmek oldu.⁷³

MERMİLERLE ÇİZİLEN BİR SINIR

Geri itmeler sadece AB'nin güneydoğu sınırıyla sınırlı değil. 6 Şubat 2014 sabahı Sahra-Altı Afrika'dan gelen yaklaşık 400 kişilik göçmen, mülteci ve sığınmacı grubu, Fas ve İspanya'nın Kuzey Afrika'daki yerleşim yeri olan Ceuta arasındaki sınırı geçmeye çalıştı.

2011 yılı Noel'inde Pakistanlı göçmenler Evros (Meriç) Nehri bölgesindeki Türkiye-Yunanistan sınırını aşmış Avrupa'ya girdikten sonra, Ferres kasabası yakınlarındaki Egnatia Otoyolu'nda yürürken.

Uluslararası Af Örgütü, Nisan 2014'te, Frontex Direktörü'ne Poseidon Kara ve Deniz Operasyonları'nın Evros (Meriç) bölgesi ve Ege Denizi'ndeki Yunanistan-Türkiye sınırında devriye görevi yapılmasına ilişkin kısımlarını, bu bölgelerde yaygın olarak ve sürekli yaşanan insan hakları ihlalleri nedeniyle askıya alma çağrısında bulundu.

© OZAN KÖSE/AFP/Getty Images

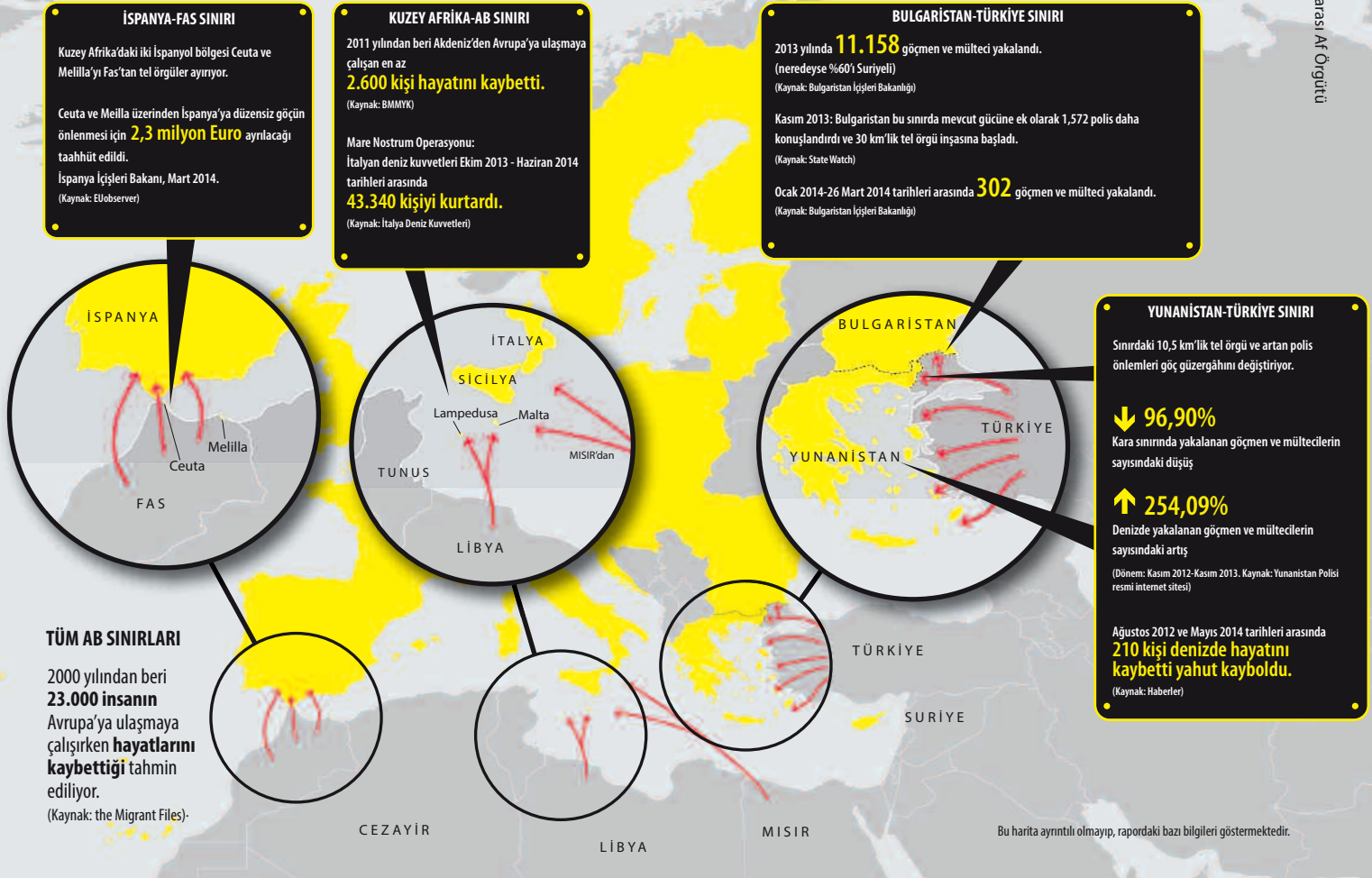
üstte: Türkiye kıyılarına 7 mil uzaklıktaki Yunan adası Midilli'ye varan göçmenler, 2008.

2014 yılının ilk beş ayında 170'ten fazla erkek, kadın ve çocuk Akdeniz ve Ege'de hayatlarını kaybetti; kaybolan yüzlercesinin de ölmüş olabileceklerinden endişe ediliyor. Yaşamlarını yitiren kişilerin büyük bir bölümü Suriye gibi savaşın harap ettiği ülkelerden kaçıyordu.

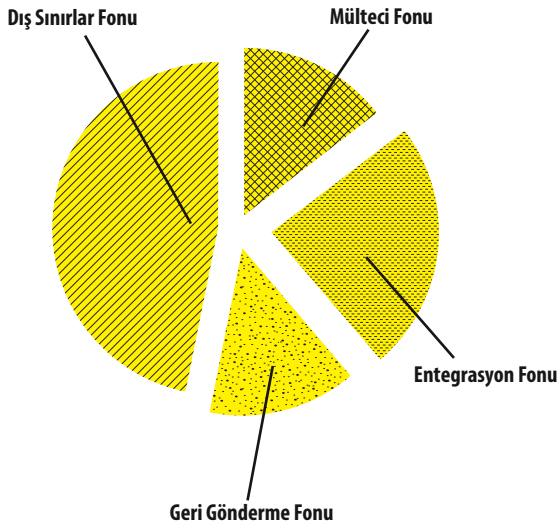
solda: Suriyeli mülteciler Suriye-Türkiye sınırını geçip Türkiye'ye girdikten hemen sonra, Ocak 2014

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Türkiye'nin Suriye'deki krizin baş göstermesinin ardından Nisan 2014'e kadar olan dönemde Suriyeli mültecilerin barındırılması için 2,5 milyar Amerikan Doları harcadığını bildirdi. Bu zaman zarfında Türkiye'ye uluslararası toplum tarafından yapılan katkılar ise yalnızca 200 milyon Amerikan Dolarıydı.

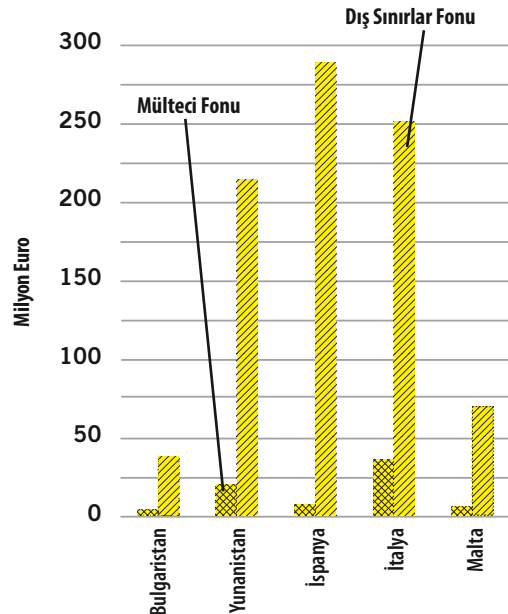
AVRUPA'YA ULAŞMAK İÇİN GÖÇMEN VE MÜLTECİLERCE KULLANILAN ANA GÜZERGAHLAR

AVRUPA KOMİSYONU DAYANIŞMA VE GÖÇ HAREKETLERİ YÖNETİMİ PROGRAMI, 2007-2013

BAZI AB ÜLKELERİNE MÜLTECİ FONU VE DIŞ SINIRLAR FONU ALTINDA AYRILAN ÖDENEKLER (2007-2013)

Bir gece devriyesi sırasında botları durdurulan göçmenler Yunanistan sahil güvenlik botuna çıkmaya çalışırken, 2009.

Uluslararası Af Örgütü 2012 yılından beri Ege Denizi'nde, botlarının, onları alabora olma riskiyle karşı karşıya bırakacak bir şekilde, sahil güvenlik botlarınca çekildiğini veya çevrelediğini söyleyen insanlarla görüşmeler yaptı. Görüşülen kişilerden bir bölümü botlarına kasıtlı olarak zarar verildiğini dile getirdi. Bazıları ise Yunanistan sahil güvenlik güçleri tarafından Türkiye sularına doğru götürüldüklerini ve sonrasında da denize çıkmaya elverişsiz botlarla denizde bırakıldıklarını söyledi.

© REUTERS/Smal Zitouny

© BÜLENT KILIC/AFP/Getty Images

üstte: Avrupa'ya ulaşmaya çalışan bir grup düzensiz göçmen, Trablus'un batısındaki Zawia'da, Libya sahil güvenlik güçleri tarafından alıkonulduktan sonra beklerken, Libya, Mayıs 2014.

solda: Halep'ten gelen Suriyeli mülteci bir aile yağmurlu bir günde sığınmaya çalışırken, İstanbul, Türkiye, Mart 2014.

Nisan 2014 tarihinde Türkiye'de 900 binden fazla Suriyeli bulunuyordu. Bunlardan yalnızca 220 bini devletin yönettiği kamplarda yaşıyor. Kamp dışında olanlar ise yokluk, sömürü ve evsizlik riskleriyle karşı karşıya.

sağda: Çok sayıda Suriyeli, Kuzey Afrika'daki İspanyol yerleşim yeri olan Melilla'daki Göçmenler için Geçici Barınma Merkezi'ndeki koşulları protesto etmek için dışarıda uyuyor.

aşağıda: Afgan sığınmacılar Türkiye'nin başkenti Ankara'daki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği önünde barışçıl bir gösteri düzenlerken, Mayıs 2014.

Türkiye'de, Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerden gelen mülteciler, yalnızca geçici bir süre ülkede kalmalarına olanak veren bir statü alabiliyor. Bu statü sosyal hizmetlere ya da yasal istihdama ancak kısıtlı olarak erişebilmeyi sağlıyor. Bunun bir sonucu olarak da çoğu yokluk içinde yaşıyor.

© Laura Farrago Garrido/MurPhoto/Corbis

© Halil Sağırkaya/Anadolu Ajansı/Getty Images

üstte: Uluslararası Af Örgütü tarafından göçmen ve mültecilerin haklarını desteklemek amacıyla düzenlenen S.O.S. Avrupa eylemi, Lampedusa, İtalya, Temmuz 2012.

solda: Uluslararası Af Örgütü İtalya Şubesi'nin Avrupa'ya göçmenlerin insan haklarına saygı duyma ve bu hakları koruma çağrısı yaptığı sokak etkinliği, Bari, İtalya, Nisan 2014.

Kara sınırında tel örgüyü aşmaya yönelik ilk denemelerin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, yaklaşık 250 kişi sahilin İspanya tarafına yüzerek geçmeyi denemek için Tarajal Plajı yakınlarına doğru hareket etti. Henüz sudayken kendilerine İspanya Sivil Muhafızları tarafından plastik mermiler, kurusıkılar ve biber gazıyla ateş açıldı. O gün denizde bulunan on dört kişi hayatını kaybetti.

Olaydan bir hafta sonra, İspanya İçişleri Bakanı Jorge Fernández Díaz, plastik mermiler de dâhil olmak üzere toplumsal olaylara müdahale için kullanılan teçhizatın “sınırı belirlemek” amacıyla denize doğru atışıldığını doğruladı.⁷⁴ Bakan, toplumsal olaylara müdahale için kullanılan teçhizatın denizde bulunan insanlara isabet ettirmeyecek şekilde kullanıldığını iddia etti. Bakan, ayrıca, İspanya sahiline yüzerek ulaşmayı başaran 23 kişinin- görünüşüne göre herhangi bir resmi prosedüre erişimleri sağlanmaksızın- derhal Fas'a geri gönderildiğini belirtti.⁷⁵

Bakan'ın olay anlatımı ile sağ kalanların ve görgü tanıklarının medyada yayımlanan ifadeleri, İspanya makamlarının temel amacının, göçmen, sığınmacı ve mültecilerin İspanya sınırını geçip Ceuta'ya girmelerini engellemek olduğunu ortaya koyuyor. Bu olaydaki insanların yaşam hakkı da dâhil olmak üzere insan haklarının yetkili makamlar tarafından tamamen göz ardı edildiği ve boğulma tehlikesi geçiren kişilerin de kurtarılması için herhangi bir çaba gösterilmediği anlaşılıyor. İspanya kolluk kuvvetleri, sahile doğru yüzen ve herhangi bir tehdit oluşturmayan silahsız insanlara karşı toplumsal olaylara müdahale teçhizatına başvurarak, uluslararası insan hakları hukukunu ihlal edecek bir şekilde lüzumsuz ve aşırı güç kullandı.

23 kişinin Fas'a apar topar sınır dışı edilmesi de, İspanya'nın ulusal, uluslararası ve AB hukuku çerçevesindeki yükümlülüklerinin ihlalini teşkil eden toplu bir sınır dışı anlamına geliyor.⁷⁶ İçişleri Bakanı, bu 23 kişinin, Sivil Muhafaza görevlileri tarafından oluşturulan ve insan sınırı olarak nitelendirdiği İspanya sınırını henüz geçmediklerinden ötürü sınır dışı edilmelerinin hukuka uygun olduğunu iddia etti. Ancak Uluslararası Af Örgütü, bu kişiler, Ceuta tarafındaki Tarajal sahilinde buldukları için İspanya topraklarından sınır dışı edildiği görüşünde. Her iki durumda da olaydaki 23 kişi, İspanya Sivil Muhafız birlikleri tarafından yakalandıklarından ötürü, fiziki konumlarının neresi olduğuna bakılmaksızın, fiili olarak İspanya'nın kontrolünde ve yetki alanında bulunuyordu.⁷⁷

Devletler, topraklarında ya da yetki alanları dâhilinde bulunan kişilere, iltica başvurusunda bulunma ve başka bir devlete transfer edilmelerine itiraz edebilme fırsatını sağlamakla yükümlüdür. Ceuta'da 6 Şubat tarihinde yaşanan bu türden apar topar sınır dışı vakaları, uluslararası ve bölgesel insan hakları hukukunun ihlali anlamına geliyor.

KORUMADAKİ BAŞARISIZLIK

“Bot battığında arkadaşlarımı bulamadım. Neredeler diye kendime kendime soruyordum. Sonra Omar'ı buldum ama öteki arkadaşım yoktu. Diğerlerine yardım etmeye çalıştıysam da edemedim. Omar ve ben birbirimize yardım edebildik ama saatler boyunca yüzmek çok zordu. Suda herkes ailesini ve arkadaşlarını bulmaya çalışıyordu.”

21 yaşındaki Suriyeli mülteci Mohammed, Akdeniz'deki İtalyan adası Lampedusa'nın 70 mil açıklarında, 11 Ekim 2013 tarihinde 400 kişiyle birlikte batan botta yaşadığı acı deneyimi Uluslararası Af Örgütü'ne Mayıs 2014'te böyle aktarıyordu.

Son yıllarda Avrupa'ya ulaşmaya çalışan insanların denizde hayatlarını kaybettiği birkaç olay denizdeki arama ve kurtarma faaliyetine ilişkin mevcut düzenlemelerdeki boşluklara işaret etti. Kişilerin karaya çıkarılmasının gerektiği “güvenli yer” ve bir bota yardım götürülmesini sağlama yükümlüğüne sebep veren “denizde tehlike içinde bulunma” gibi temel kavramların farklı şekillerde yorumlanması kurtarma operasyonlarda gecikmelerin yaşanmasına katkıda bulunmuş olabilir.

ÖLÜMCÜL BİR POLİTİKA

Ekim 2013 tarihinde yalnızca iki haftada, Akdeniz'deki İtalyan adası Lampedusa sahili açıklarında yaşanan iki tekne faciası sonucunda 400'den fazla insan hayatını kaybetti. 11 Mayıs ve 12 Mayıs 2014 tarihlerinde birbiri ardında yaşanan iki olayda ise Libya ve İtalya arasında en az 50 kişi yaşamını yitirdi ve kaybolan yüzlercesinin de öldüklerinden endişe ediliyor.

Ağustos 2012 tarihinden beri, aralarında çocukların da bulunduğu ve çoğu Suriye ve Afganistan'daki çatışmalardan kaçan en az 210 kişi, Türkiye ve Yunanistan arasındaki Ege Denizi'nde hayatını kaybetti ve kaybolanların da öldüklerinden endişe ediliyor.⁷⁸

Denizdeki arama ve kurtarmaya ilişkin kurallardaki herhangi bir muğlâklık yaşamları tehlikeye sokmaktadır. 2011 yılında yaşanan ve ayrıntılı bir biçimde belgelenen bir vakada, aralarında iki bebeğin de olduğu 72 kişiyi taşıyan bir tekne, yardım talep etmesine ve içinde bulunanların diğer deniz araçlarıyla birkaç kere iletişim kurmalarına rağmen, Akdeniz'de iki hafta boyunca akıntıda sürüklenmeye terk edildi. Tekne Libya'ya geri sürüklendiğinde ise yalnızca 9 kişi hayatta kalabilmişti.⁷⁹

İtalya'daki Lampedusa açıklarında Ekim 2013 tarihinde yaşanan ve toplamda 400 insanın hayatına mal olan trajik olaylar, denizlerde yaşanan vakalara daha etkili bir biçimde yanıt verilmesi ve ölümlerin önlenmesi için mevcut mekanizmaların güçlendirilmesine yönelik tartışmalara neden oldu. Ancak bu tartışmalar somut tedbirlere dönüşmüş değil. Bir görev gücü kurulmasına rağmen⁸⁰, İtalya dışındaki üye devletler bu alanda net ve kararlı bir adım atabilmiş değil. AB'yi çevreleyen sularda yaşamlar sönmeye devam ediyor.

İtalya Deniz Kuvvetleri tarafından “denizde hayatın güvence altına alınmasını ve insan ticaretiyle mücadele edilmesini” hedefleyen askeri ve insani bir operasyon olarak nitelendirilen ve İtalya'nın yürüttüğü bir operasyon olan Mare Nostrum Operasyonu (OMN), Ekim 2013'te yaşanan olaylara bir yanıt olarak faaliyetine başladığı 18 Ekim 2013 tarihinden

beri 40 binden fazla kişiyi kurtardı.⁸¹ İtalya, bildirildiğine göre, 920 personelin olduğu bu operasyon için bir ayda 9 milyon Euro harcadı.⁸² Slovenya, şimdiye dek bu operasyona katkıda bulunan tek ülke ve 8 Haziran 2014 tarihinde Malta Silahlı Kuvvetleri'ne ait bir deniz aracının İtalya donanmasına birkaç günde 5 binin üzerinde kişinin kurtarılması sağlayan bir Mare Nostrum Operasyonu'nda yardımcı olduğuna dair haberler var.⁸³

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Uluslararası Af Örgütü İtalya'nın denizdeki hayatları kurtarmak için gösterdiği güçlü çabayı memnuniyetle karşılamaktadır.⁸⁴ İtalya'nın göçmen ve mültecilerin içinde bulunduğu tüm tekneleri, denize çıkmaya elverişsiz ve aşırı kalabalık olmalarından ötürü, tehlike içinde ve yardım gerektiren tekneler olarak ele alması özellikle çok önemlidir. Böylesi bir yaklaşım, sağ kalanların anlatımlarına göre 206 kişinin kurtarıldığı, 17'sinin cesedine ulaşıldığı ve 200 kadar kişinin de denizde kaybolduğu Lampedusa açıklarındaki tekne faciasının ardından başlatılan Mare Nostrum Operasyonu'nun başladığı tarihten 12 Mayıs 2014'e kadar devriye gezilen bölgede herhangi bir ölüm vakasının meydana gelmemesini sağladı. Ekim 2013 tarihinde yaşanan son trajedi, Mare Nostrum Operasyonu'nun tek başına mülteci ve göçmenlerin güvenliğini sağlayamayacağını gösteriyor.

İtalya'nın gösterdiği çabalar, arama ve kurtarma operasyonlarının güçlendirilerek göçmen ve mültecilere daha fazla emniyet sağlanabildiğini ortaya koyuyor. Ancak Akdeniz'deki arama ve kurtarma faaliyetlerinin, AB'ye üye olan tüm devletler bu çabalara ortaklaşa olarak katkı koymadığı sürece, yeterli bir biçimde güçlendirilmesi mümkün değil. Benzer arama ve kurtarma faaliyetlerine Ege Denizi'nde de büyük bir ihtiyaç var.

Arama ve kurtarma faaliyetlerinin artırılmasına ilaveten, devletleri, arama ve kurtarma operasyonları gerçekleştirmekten caydırmamak için, karaya çıkarma ile karaya çıkarmanın ardından üye devletlerin uluslararası koruma talebinde bulunan bireyleri işleme almadaki ve diğer ihtiyaçlarını karşılamadaki sorumlulukları gibi konularda daha fazla açıklığa acilen ihtiyaç duyuluyor.

Buna ek olarak, izinsiz giriş, geçiş ve ikametini kolaylaştırılmasını cezalandıran yasalar, özel deniz araçlarının, kovuşturmayla uğrama korkusundan ötürü denizde tehlikede olan kişileri kurtarmalarını caydırdığından ve kurtarma çabalarına zarar verdiği için, gözden geçirilmelidir.

TRANSİTTE SIKIŞANLAR

Gittikçe artan sınır görevlileri, ileri teknoloji izleme teçhizatları ve diğer teknolojik araçların konuşlandırılması ve gerek hukuka uygun olarak davranma ilkesine riayet edilmeden yapılan geri itmeler gerekse de geri kabul anlaşmalarıyla tesis edilen resmi usullerle yapılan sınır dışı işlemleri yoluyla AB sınırlarında izlemelerin artırılmasının bir sonucu olarak, Avrupa'da güvenlik ve daha iyi bir yaşam bulma amacıyla yola çıkan çok sayıda kişi, AB çevresindeki ülkelerde sıkışıp kalıyor.

Avrupa'da ilerleyebilmek mümkün olmadığı gibi, geri dönmek isteyenler için herhangi bir yardım da söz konusu değil. Mültecilerin menşe ülkelerine geri gönderilmeleri, zulüm, işkence ve hatta ölüm anlamına gelebileceği için, sıkışıp kalmış durumdadır. Göçmenlerin geri dönememelerinin sebebi ise çoğunun geldikleri yolları izleyerek ülkelerine dönebilecek parası ya da belgesi olmaması.

Libya, Fas ve Ukrayna gibi AB'ye komşu olan ülkelerin çoğunda işleyen bir iltica sistemi mevcut değil. Yasal yollardan çalışma fırsatlarının çok az olması nedeniyle Libya, Fas ve Türkiye'deki kâğıtsız göçmenler ve mülteciler ya yokluk içindeler ve/veya ağır sömürü koşullarında çalışıyorlar. Fas'ta polisin göçmenlere fiziksel saldırılarda bulunduğu biliniyor. Libya'da refakatsiz çocuklar da dâhil olmak üzere mülteci ve göçmenler devlet ve milisler tarafından yönetilen alıkonulma merkezlerindeki aşırı kalabalıkta keyfi ve süresiz bir biçimde alıkonulma riskiyle karşı karşıya kalıyor. Birçoğu dayak yediklerini, kırbaçlandıklarını ve çeşitli şekillerde işkence ve kötü muamele gördüklerini bildiriyor. Kadın göçmen ve mülteciler de bu şiddetten payını alıyor. Kadınlar, dayanın yanı sıra bazı vakalarda erkek gardiyanlar tarafından mahremiyetlerini zedeleyici bir biçimde elbiseleri çıkarılarak arandıklarını öne sürüyor. Uluslararası Af Örgütü'nün Kasım 2013 tarihinde Libya'da görüştüğü Suriyeli kadınlar, Uluslararası Af Örgütü'ne "karanlık çöktükten sonra kaçırılma ve tacize uğrama korkusundan ve dışarısının tehlikeli olmasından ötürü evden nadiren çıktıklarını" anlattılar.⁸⁵

Türkiye'deki mülteci, göçmen ve yerel sivil toplum kuruluşları Uluslararası Af Örgütü'ne Türkiye'ye Yunanistan ya da Bulgaristan'dan itilen kişilerin büyük bir bölümünün yakalanarak alıkonulduğunu; ancak bir bölümünün de fark edilmeden kaçabildiğini ifade etti.⁸⁶ Türkiye sınır makamları tarafından Bulgaristan sınır polisi ile yapılan işbirliği neticesinde yakalananların neredeyse tamamı çeşitli süreler alıkonulduğu düşünülüyor. Özellikle 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu da dâhil olmak üzere Türkiye'deki bir takım olumlu yasal reformlara rağmen, alıkonulma yerlerinde iltica prosedürlerine erişim hâlâ sorunlu.⁸⁷ Avrupa Komisyonu, 2013 yılı İlerleme Raporu'nda "alıkonulma merkezlerinde tutulan mülteci ve göçmenlere yapılan muamelelerin iyileştirilmesi gerekir" ibaresine yer verdi.⁸⁸ "Geri gönderme merkezleri" olarak bilinen ve düzensiz göçmenlerin alıkonulduğu yerler bağımsız bir biçimde izlenmiyor.⁸⁹ Sivil toplum kuruluşlarının alıkonulma yerlerine erişimleri bulunmuyor ve ücretsiz adli yardım oldukça sınırlı.⁹⁰ Uluslararası koruma ihtiyaçları tespit edilmiyor ya da bazen dikkate alınmıyor.⁹¹ Bunların sonucu olarak da, geri gönderme merkezlerinde alıkonulan kişilerden uluslararası koruma ihtiyacı olanlar, zulüm ve diğer ciddi insan hakları ihlallerine uğrayabilecekleri transit ülkelere ya da menşe ülkelerine geri gönderilme riskiyle karşı karşıya kalıyor.⁹²

Türkiye'nin Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun göçmen ve mültecilere yönelik muamelede gerçek anlamda iyileşmelere sebep olacağını söylemek için henüz çok erken. Nitekim Uluslararası Af Örgütü'nün Haziran

2014'te görüştüğü yerel sivil toplum örgütleri de yeni kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün tam manasıyla işlerlik kazanmasının birkaç yılı alabileceğini düşünüyor. Uluslararası Af Örgütü'ne Yunanistan ya da Bulgaristan'dan Türkiye'ye geri itildiklerini ifade eden ve Suriyeli olmayan mülteci ve göçmenler, Aydın, Ayvacık, Edirne, İzmir ve Muğla'daki geri gönderme merkezlerinde birkaç gün ile üç ay arası değişen sürelerde alıkonulduklarını anlattılar. Mart 2014 gibi yakın bir tarihe kadar alıkonulduklarını iddia eden kişiler de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne ve iltica prosedürlerine erişimlerinin güvence altına alınmadığını iddia etti. Edirne Geri Gönderme Merkezi'nde alıkonulan iki kişi merkezi koruyan bir polis memurundan dayak yediklerini iddia etti ve bir diğeri de ceza olarak, tuvaleti kullanması dışında hiçbir şekilde dışarı çıkmasına izin verilmeden iki hafta hücre hapsinde tutulduğunu söyledi.⁹³

Türkiye'de Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerden gelen mülteciler, 1951 BM Mülteci Sözleşmesi'nde yer verilen mülteci tanımını karşılıyor olsalar bile, yalnızca "şartlı mülteci" statüsü alabiliyor.⁹⁴ Şartlı mülteci statüsü, bu kişilerin, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin yardımıyla üçüncü bir ülke bulana dek Türkiye'de geçici olarak kalmalarına imkân sağlıyor. Pratikte ise bu, mülteci ve göçmenlerin sosyal hizmetlere ve yasal olarak iş piyasasına erişimlerinin oldukça kısıtlı olmasından ötürü entegre olamayacakları anlamına geliyor.⁹⁵ Bunun sonucu olarak da, çoğu yokluk içinde ve/veya sömürü koşullarında yasa dışı olarak çalışıyor.⁹⁶

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Türkiye'de uluslararası koruma ihtiyacında olan kişilerin ezici çoğunluğunu oluşturan Avrupa dışındaki ülkelerden gelen mültecilerin işgücüne erişimlerini iyileştirmiyor. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre Türkiye'de 2013 yılında 44,800 yeni sığınma başvurusu yapıldı ve bunların tamamı Avrupa dışındaki ülkelerden gelen sığınmacılardı. Uluslararası koruma için başvuran insanların büyük bir bölümü Afganistan, İran, Irak ve Somali gibi savaşın harap ettiği ya da oldukça kötü insan hakları karnelerine sahip ülkelerden geliyor.⁹⁷ Bu başvuruculara "şartlı mülteci" statüsü verilse bile, çalışma iznine başvurularını yapmalarından altı ay sonra başvurabiliyorlar⁹⁸ ve bürokratik şartlar ile çalışma izni almanın maliyeti de oldukça caydırıcı.⁹⁹ Sonuç olarak Türkiye'de çok az sayıda başvuru çalışmaya izni alabilmiş durumda.

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye 2013 yılı İlerleme Raporu'na göre "İltica prosedürüne tabii olan kişiler yeterli barınma, istihdam, sağlık hizmetleri, eğitim ve entegrasyon desteğine erişimde sorunlar yaşamıştır."¹⁰⁰

13 Nisan 2014'ten 4 Haziran 2014 tarihinde kadar 53 gün boyunca Afgan mülteciler Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Ankara'daki ofisi önünde Türkiye'deki durumlarını barışçıl bir biçimde protesto etmek için bir kamp kurdular.¹⁰¹ Menşe ülkeleri Avrupa Konseyi'ne üye olmayan mülteciler olarak Afganlar, Türkiye'de uzun dönem kalamıyorlar. Ancak şimdilik dosyaları BMMYK tarafından askıya alınmış olduğundan Türkiye'deki Afganlar için başka bir yere yerleştirilme umudu bulunmamakta.¹⁰²

Afganların şikâyetleri arasında yasal yollardan çalışma fırsatlarının olmaması ve sağlık hizmetleri ile eğitime erişim sıralanmakta.¹⁰³ Türkiye'deki mültecilerin haklarını savunan altı sivil toplum örgütünün oluşturduğu platforma göre, Afgan topluluğunda, durumlarındaki belirsizliğin yarattığı psikolojik zorluklardan ötürü intihar teşebbüslerinin sayısında artış yaşanmıştır.¹⁰⁴ 2 Mayıs 2014 tarihinde ise 10'u erkek 2'si kadın toplam 12 protestocu içinde buldukları güç duruma dikkat çekmek amacıyla ağızlarını dikerek ve ölüm orucuna girmişti.¹⁰⁵

Bireysel sığınmacı olarak kaydolun kişilerin yanı sıra, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na (AFAD) göre Türkiye'de Nisan 2014 itibarıyla 900 binden fazla Suriyeli bulunuyordu.¹⁰⁶ 3 Haziran 2014 itibarıyla ise Türkiye makamlarına kayıtlı ya da kayıt olmayı bekleyen Suriyelilerin sayısı 765 binin üzerindeydi ve bu sayının yalnızca 220 bini hükümetin yönettiği kamplarda ikamet ediyordu.¹⁰⁷ Kamp dışında olanlara yokluk, sömürü ve evsizlik riskiyle karşı karşıya.¹⁰⁸

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Türkiye'nin Suriye'deki krizin baş göstermesinin ardından Nisan 2014'e kadar olan dönemde Suriyeli mülteciler için 2,5 milyar Amerikan Doları harcadığını bildirdi. Bu zaman zarfında Türkiye'ye uluslararası toplum tarafından yapılan katkılar ise yalnızca 200 milyon Amerikan Dolarıydı.¹⁰⁹

İnsanların bir ülkeden diğerine geri itilmeleri her zaman hukuksuzdur. Dolayısıyla Bulgaristan ve Yunanistan, göçmen ve mültecileri Türkiye'ye geri ittiğinde, uluslararası insan hakları ve AB hukuku çerçevesindeki yükümlülüklerini ihlal ediyorlar. Ancak AB ve AB'ye üye devletlerin Türkiye ile yaptığı AB-Türkiye geri kabul anlaşması ve Bulgaristan'la Türkiye arasında işbirliği (bkz, sayfa 18, "Bulgaristan ve Eurosur" kutusu) gibi göçle ilgili diğer anlaşmalar, mülteciler için kabul koşullarının yetersiz olduğu, sığınmacıların yokluk içinde yaşadığı ve alıkonulanların da iltica prosedürlerine erişimde güçlükler çektiği bir ülkede sıkışıp kalma riskiyle karşı karşıya bırakıyor.

AB SINIRLARINDA RİSK ALTINDA OLAN HAKLAR

AB sınırlarındaki göçmen ve mültecilerin uluslararası ve bölgesel insan hakları belgelerinde yer verilen hakları ihlal ediliyor.¹¹⁰ Bu haklardan bazıları:

Yaşam hakkı

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Madde 3; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Madde 2; Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Madde 2; Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 6

Kişî özgürlüğü ve güvenliği hakkı (keyfi alıkoyma yasağı)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Madde 5; Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Madde 6; İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Madde 9; Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 9

İşkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya ceza yasağı

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Madde 5; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Madde 3; Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Madde 4; Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 7; İşkenceye Karşı Sözleşme, Madde 2

Kendi ülkesi de dâhil olmak üzere herhangi bir ülkeden ayrılma hakkı

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Madde (2), Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 12

Zulümden başka ülkelere sığınma ve bu haktan yararlanma hakkı

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Madde 14; Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Madde 18

Etkili Başvuru Hakkı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Madde 13; Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Madde 47

Toplu Sınır Dışı Yasağı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Protokol No. 4, Madde 4; Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Madde 19(1)

Hiç kimse, ölüm cezasına, işkenceye ve diğer zalimane veya küçük düşürücü muamele veya cezaya tabi tutulmasının ciddi ihtimal dâhilinde bulunduğu bir ülkeye geri gönderilemez, sürülemez veya iade edilemez (geri göndermeme ilkesi).

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Madde 19(2); 1951 Mülteci Sözleşmesi, Madde 33; İşkenceye Karşı Sözleşme, Madde 3; uluslararası teamül hukuku

Taraf Devletler yasadışı yollardan girişleri veya bulunuşları nedeniyle [sığınmacılara] ceza vermeyeceklerdir.

1951 Mülteci Sözleşmesi, Madde 31

Çocukları ilgilendiren tüm işlemlerde [...] çocuğun yüksek yararı esas alınacaktır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Madde 3

4. SONUÇ VE TAVSİYELER

AB, göç politikasına milyarlarca Euro harcıyor. Bu politikanın düzensiz göçmen ve mülteci hareketlerini durdurmadaki etkililiği ise, en iyi ihtimalle, sorgulanabilir durumda. Ancak, insan yaşamının ve çekilen acının maliyetini hesaplayabilmenin bir imkânı yok ve bu bedel, dünyadaki en hassas durumda olan insanlardan bir bölümü tarafından ödeniyor. AB, kendisini tesis eden ilke ve değerleri yok sayıyor ve sınırlarında yaşanan ihlalleri görmezden geliyormuş gibi görünürken, AB'ye üye devletler de uluslararası ve bölgesel insan hakları yükümlülüklerini ihlal ediyorlar.

Ekim 2013 tarihinde, Lampedusa'da, 400'den fazla kişinin hayatını kaybettiği tekne facialarının ardından, AB liderleri üzüntülerini ve dayanışma duygularını ifade ederek, gelecekte bu tür trajedilerin yaşanmaması için önlemler alınması çağrısında bulundular. Ancak, bu necip çağrılarının, Avrupa'ya ulaşmaya çalışan mülteci ve göçmenlerin durumlarında gerçek bir iyileşmeyi sağlayacak ve AB sınırlarındaki insan hakları ihlallerine son verecek pratik tedbirlere tahvil edilmesi için kalıcı bir siyasal iradenin olduğu konusunda herhangi bir kanıt bulunmuyor.

Avrupa'daki karar vericilerin odağında hâlâ daha yüksek tel örgülerin örülmesi, daha fazla izleme teçhizatının kurulması ve sınırlarda daha fazla devriye gezilmesi gibi dışlayıcı önlemler var. Tüm bunlar, insanları çok daha tehlikeli güzergâhları izlemeye zorluyor. AB sınır ajansı Frontex'in son zamanlarda yayımlanan bir raporu, teknelerle gerçekleştirilen düzensiz geçişlerin sayısında bir artış olduğunu altını çiziyor. Yalnızca 2014 yılının ilk beş ayında, 170'den fazla erkek, kadın ve çocuk Akdeniz ve Ege denizlerinde hayatlarını kaybetti ve kaybolan yüzlercesinin de ölmüş olabileceğinden endişe ediliyor.¹¹¹ 2013 yılında Akdeniz'den düzensiz yollarla geçenlerin neredeyse %60'ı Suriye, Eritre ve Somali gibi ülkelerden gelen kişiler olduğundan, yaşamlarını yitiren kişilerin büyük bir bölümünün şiddetten ve zulümden kaçtığı aşikâr.¹¹²

Bu ölümler kaçınılmaz değil. Bu rapor, yaşanan trajedilerin, kökenleri AB kurumlarının ve AB'ye üye devletlerinin politikalarında ve uygulamalarında yatan sebeplerinden bir kısmına işaret ediyor. Bunlar düzeltilebilir ve düzeltilmelidir de. Akdeniz'de ve Ege Denizi'nde yapılan arama ve kurtarma faaliyetleri, AB'ye üye tüm devletlerin ortak çabalarıyla güçlendirilebilir. AB'ye üye devletler ilk elde insanların hayatlarını niçin denize çıkmaya elverişsiz botlarla tehlike attığını araştırıp ele almalı ve her şeyden önemlisi de, mültecilere, Avrupa'ya ulaşabilmeleri için güvenli ve yasal yolları açmalıdır. AB, göç kontrolünü, göçmenlerin insan haklarını güvence altına almayan komşu ülkelere havale etmeye son vermelidir. Son olarak, AB'nin tüm göç politikaları, alınan önlemler ve bu önlemlerin mülteci ve göçmenlerin insan hakları üzerindeki etkilerinin etkin, bağımsız ve tarafsız bir biçimde izlenmesine açık olmalıdır.¹¹³

TAVSİYELER

Bulgaristan ve Yunanistan'a

- Göçmen ve mültecilerin Türkiye'ye hukuksuz bir şekilde geri itilmelerine derhal son verilmelidir.
- Türkiye sınırında yaşandığı iddia edilen tüm geri itme ve kötü muameleler, bu tür olayların bir daha yaşanmaması için, ivedi, etkili, bağımsız ve tarafsız bir biçimde soruşturulmalıdır.
- Geri itme uygulamalarına yahut kolluk kuvvetlerinin kötü muamelesine maruz kalan göçmen ve sığınmacılara, şikâyetle bulunabilmeleri ve yaşadıkları zarara ilişkin telafi talep edebilmeleri için, eğer daha iyi bir seçenek söz konusu değilse, geçici bir hukuki statü sağlanmalıdır.
- Türkiye ile gerçekleştirilen göçle ilgili tüm işbirliği anlaşmaları kamuoyuna açıklanmalıdır.
- Türkiye, tüm göçmen ve mültecilerin haklarına tam anlamıyla saygı gösterdiğini, bu hakları koruduğunu ve hayata geçirdiğini fiili olarak ortaya koyana dek, göçmen ve sığınmacıların ikili geri kabul anlaşmaları yahut diğer ikili anlaşmalar yoluyla Türkiye'ye gönderilmelerine son verilmelidir.

Türkiye'ye

- Geri gönderme merkezlerinde alıkonulan kişiler de dâhil olmak üzere sığınma başvurusunda bulunmayı arzu eden herkesin adil iltica prosedürlerine erişimi sağlanmalıdır.
- Uluslararası koruma ihtiyacı olan hiç kimsenin zulüm ya da diğer türlü ciddi zarar göreceği ülkelere gönderilmemesi sağlanmalıdır.
- Göçmen, mülteci ve sığınmacıların alıkonuldukları her türlü mekânın bağımsız olarak izlenmesine izin verilmelidir.
- Sığınmacıların ("uluslararası koruma başvuru sahiplerinin") kabul koşulları, özellikle de yasal iş piyasasına erişimlerinin sağlanması yoluyla, iyileştirilmelidir.

GÖÇLE İLGİLİ KONULARA VERİLEN MALİ DESTEĞE İLİŞKİN TAVSİYELER

Avrupa Birliği'ne:

- AB, AB'ye üye devletlerde ya da üçüncü ülkelerde uygulanan tüm göç ve sınır kontrolü programlarına verdiği mali desteğin, insan hakları ihlallerini teşvik etmemesini yahut bu ihlallere katkıda bulunmamasını ve izleme mekanizmalarının da bu tür mali desteğin verilmesinden önce potansiyel insan hakları risklerini tam anlamıyla değerlendirmesini sağlamalıdır.
- AB, üye devletlere sağlanan mali desteğin tahsis edilmesinde kullanılan kıstasları belirleyen ulusal programı ve AB'ye üye devletlerin AB mali desteğini ne şekilde kullandıklarına ilişkin ilerleme raporlarını kamuoyuyla paylaşmalıdır.

- AB, sınır yönetiminin –izleme, değerlendirme ve eğitim gibi faaliyetler de dahil olmak üzere- insan haklarıyla uyumlu olmasını sağlamaya yetecek bir kaynağı da ayırmalıdır.

AB'ye üye devletlere:

- AB'ye üye devletler, üçüncü ülkelerde mali destek verdikleri tüm göç ve sınır kontrolü programlarının insan hakları ihlallerini teşvik etmemesini yahut bu ihlallere katkıda bulunmamasını ve izleme mekanizmalarının da bu tür mali bir desteğin verilmesinden önce potansiyel insan hakları risklerini tam anlamıyla ölçüp değerlendirmesini sağlamalıdır.
- AB'ye üye devletler, göçmen, sığınmacı ve mültecilerin haklarını savunan bağımsız sivil toplum örgütlerinin, İltica, Göç ve Uyum Fonu (AMIF) ve İç Güvenlik Fonu (ISF) kapsamında mali destek verilen ulusal programların hazırlanmasına, uygulanmasına, izlenmesine ve değerlendirilmesine dâhil edilmelerini sağlamalıdır.
- AB'ye üye devletler, ilgili AB fonlarından yararlanırken, yeterli izleme, gözden geçirme ve eğitim için kullanılacaklar da dâhil olmak üzere mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin temel insan hakları ve koruma standartlarının hayata geçirilmesine yönelik faaliyetlere öncelik vermelidir.

ÜÇÜNCÜ ÜLKELERLE GÖÇ KONTROLÜ ALANINDA YAPILAN İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN TAVSİYELER

Avrupa Birliği'ne ve AB'ye üye devletler

- AB, AB kurumları ve AB'ye üye devletler, AB'ye üye olmayan ülkelerle yapılan ve geri kabul anlaşmaları, polis, sınır muhafızları ve sahil güvenlik birimleriyle teknik işbirliği anlaşmaları ve hareketlilik ortaklıkları gibi bağlayıcı olmayan anlaşmalar da dâhil olmak üzere göç kontrolüyle ilgili tüm işbirliklerinin müzakere edilmesi ve uygulanmasında göçmenlerin insan haklarının temel alınmasını sağlamalıdır.
- AB ve AB'ye üye devletler, yaptıkları göç kontrol anlaşmalarının, uluslararası insan hakları ve mülteci hukukunun yanı sıra deniz hukukuna da tam anlamıyla riayet etmelerini ve insan haklarının korunması için yeterli güvencelerin, bu güvenceleri uygulayacak mekanizmalarla birlikte, söz konusu anlaşmalara dâhil edilmesini sağlamalıdır.
- AB ve AB'ye üye devletler, geri kabul anlaşmaları da dâhil olmak üzere, göç kontrolüyle ilgili anlaşmaların müzakere edilmesinde daha şeffaf olmalıdır. İmzalanan tüm anlaşmalar kamuoyuyla paylaşılmalıdır.
- AB ve AB'ye üye devletler, geri kabul anlaşmalarının uygulanmasına ilişkin ulusal düzeydeki mevzuat, düzenleme ve uygulama talimatlarının, geri gönderme (*non-refoulement*) ilkesine saygı gösterilmesini sağlayacak etkili esas ve usul güvencelerini açık bir biçimde ve ayrıntılı olarak içermesini sağlamalıdır.
- AB kurum, organ ve ajansları, göç kontrolüyle ilgili hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak üçüncü ülkelerle işbirliğinde bulunmanın insan hakları üzerindeki etkisini değerlendirmelidir. Komisyon, üçüncü ülkelerle yapılan işbirliğinin, kamuoyuyla paylaşılan raporlar aracılığıyla yapılan izleme de dâhil olmak üzere kamunun denetimine olanak sağlayacak izleme mekanizmaları tesis etmelidir.

-
- AB ve AB'ye üye devletler, mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin insan hakları ihlali riskiyle karşı karşıya kaldığı ve/veya etkin bir korumaya erişemediği devletlerle, üçüncü ülke vatandaşlarını geri göndermeyi ya da bu kişilerin ülkeden çıkışlarını engellemeyi öngören göç kontrol, anlaşmaları imzalamamalı, bu tür anlaşmaların uygulanmasını askıya almalı ve mali ya da başka destek sağlamamalıdır.
- AB ve AB'ye üye olan devletler, Komisyon'un AB'nin imzaladığı geri kabul anlaşmalarına ilişkin olarak yaptığı 2011 yılındaki değerlendirmesinde tavsiye edilen temel insan hakları güvencelerini hayata geçirmelidir. Özellikle de Komisyon'un üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabul anlaşmalarının dışında tutulması, uluslararası ve sivil toplum örgütlerinin Ortak Geri Kabul Komitelerine katılması ve devamlı ve ciddi insan hakları ihlallerinin yaşanması durumunda anlaşmanın askıya alınmasına dair maddelerin anlaşmalara konmasına dair tavsiyelerine uyulmalıdır.

FRONTEX'E KONUSUNDAKİ TAVSİYELER

- Frontex, veri toplama, veri analizi, risk bildirimlerinde insan hakları kriterleri ve mülahazalarını dâhil etmeli ve operasyonların teklif edilmesi, hazırlanması ve değerlendirilmesi aşamalarında insan hakları etkilerini ölçmelidir.
- Frontex, ortaklaşa gerçekleştirdiği operasyonlar esnasında ya da varlık gösterdiği operasyon bölgelerinde iletilen temel hak ihlallerinin bildirim ve takibi için tesis ettiği mekanizmayı güçlendirmelidir. Özellikle de:
 - Bu mekanizmada bireysel şikâyetlerin ele alınmasına ilişkin protokollere yer verilmelidir.
 - Frontex, yıllık raporlarında, dikkatine getirilen insan hakları ihlali iddialarına dair ne tür adımlar attığına ilişkin bilgilere yer vermelidir.
- Frontex, yalnızca, sığınmacı, mülteci ve göçmenlerin haklarına tam anlamıyla saygı gösteren üçüncü ülkeler ile operasyonel işbirliğinde bulunmalıdır.
- Frontex, üçüncü ülkelerle yaptığı işbirliği anlaşmalarının, insan hakları açısından etkin ve şeffaf bir biçimde izlenmesini sağlamalıdır.
- Frontex Direktörü, 1168/2011 sayılı AB Yönetmeliği'nin 3. maddesinin (1)a fıkrasını uygulamalı ve Poseidon Kara ve Deniz Ortak Operasyonları'nın Evros (Meriç) bölgesi ve Ege Denizi'ndeki Yunanistan-Türkiye sınırında devriye görevi yapılmasına ilişkin kısmını askıya almalıdır.
- Frontex, Yunanistan'da misafir olarak görev yapan memurlar ya da sivil toplum kuruluşları veya medya gibi üçüncü taraflar tarafından iletilen kötü muamele ve geri itilme iddialarını, söz konusu iddiaların Yunanistan makamları tarafından etkili ve şeffaf bir şekilde soruşturulmasını sağlamak için, özenle takip etmelidir.

SINIR YÖNETİMİNE DAİR TAVSİYELER

Avrupa Birliği'ne

- AB, AB'ye üye devletler tarafından gerçekleştirilenler ve gerek tek taraflı gerekse de diğer ülkelerin katılımıyla Frontex gözetiminde uygulananlar da dâhil olmak üzere sınırlarıyla ilgili olarak aldığı tüm tedbirlerin odağında insan hakları temelli bir yaklaşımın olmasını sağlamak için sınır yönetimi politikalarını kapsamlı bir şekilde gözden geçirmelidir.
- Entegre sınır yönetiminin bir unsuru olarak düzensiz girişlerin tespit edilmesi ile bu girişlerin önlenmesinin artırılmasına olanak veren Eurosur gibi yeni sınır izleme tedbirleri insan hakları yükümlülüklerine uygun çalışmalıdır.
- AB, mali destek verdiği Eurosur ve diğer bilgi paylaşımı sistemleri de dâhil olmak üzere sınır yönetimi konusunda aldığı önlemlerin insan hakları üzerine etkilerini düzenli olarak değerlendirecek bir sistem tesis etmelidir.

AB'ye üye devletlere

- AB'ye üye devletler, bir kimseyi zulüm ya da diğer ciddi insan hakları ihlalleri görebileceği veyahut geri gönderilme riskiyle karşı karşıya kalacağı bir yere göndermemek suretiyle geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesine uymalıdır.
- AB'ye üye devletler, uluslararası koruma ihtiyacı olan kişilerin topraklarına kabulünü sağlamalıdır:
 - Uluslararası koruma başvurusunda bulunmak amacıyla, (örneğin herhangi bir belge olmadan ya da yanlış belgelerle belirlenen sınır noktalarından) sınırı geçmeye teşebbüs eden ya da sınırı düzensiz yollarla geçen kişiler cezalandırılmamalıdır.
 - Sınır kontrolüne ilişkin önlemler, sığınmacı ve koruma ihtiyacı olan diğer kişilerin ihtiyaçlarının tespit edilmesini ve bu ihtiyaçların uygun bir biçimde değerlendirilip karşılanacağı bir toprağa kabul edilmelerini sağlamalıdır.
- AB'ye üye devletler, (gerek o devletin topraklarında bulunmaları gerekse de o devletin yetkililerinin etkin kontrolü altında bulunmalarından ötürü) yetki alanı dâhilinde olan herkesin uluslararası koruma başvurusunda bulunmalarını ya da diğer koruma ihtiyaçlarını ifade edebilmelerine yönelik bireysel prosedürlere erişimini sağlamalıdır.

ARAMA VE KURTARMA KONUSUNDAKİ TAVSİYELER

AB'ye üye devletlere:

- AB'ye üye devletlerin tamamı Akdeniz ve Ege Denizi'nde gerçekleştirilen arama ve kurtarma faaliyetlerinin artırılması ve bu faaliyetlere mali destek sağlanması için katkıda bulunmalıdır.
- AB'ye üye devletler gemi kaptanlarını, denizde tehlikede olan kişilere yardım ettikleri gerekçesiyle hiçbir surette cezalandırmamalı ve özel gemi kaptanlarının yaşadığı ekonomik kayıpların asgariye indirilmesi için tedbirler almalıdır.

Avrupa Birliği'ne

- Akdeniz ve Ege Denizi'ndeki arama ve kurtarma faaliyetlerine mali destek sağlanmalıdır.
- Avrupa Komisyonu, özel tekne ve gemilerin tehlikede bulunan göçmenleri taşıyan teknelere yardımcı olmalarını caydırmamak için belgesiz giriş ve oturumların kolaylaştırılmasına dair AB müktesebatını, denizde tehlikede olan herkese yardım sağlamaya ilişkin uluslararası insani yükümlülüğü dikkate alarak gözden geçirmelidir.

MÜLTECİLER İÇİN GÜVENLİ GÜZERGÂHLARIN AÇILMASINA İLİŞKİN TAVSİYELER

AB'ye üye devletlere

- AB'ye üye devletler mültecilerin korumaya erişebilmeleri için daha güvenli ve yasal yollar tesis etmelidir. Bunlardan bazıları;
 - AB'ye üye devletler mülteciler için yerleştirme ve insani nedenlerle kabul kotalarını artırmalıdır.
 - AB'ye üye devletler aile üyeleri yurtdışında yaşayan mülteciler için aile birleşimini kolaylaştırmalıdır.
 - AB'ye üye devletler, geniş ailelerin ya da çekirdek olmayan ailelerinin üyelerini içerecek bir aile tanımı benimsemelidir.

SON NOTLAR

¹ Bu tahmini rakama, “Göçmen Dosyaları” projesi çerçevesinde gazeteciler tarafından derlenen verilerden ulaşılmıştır. Bkz: <http://www.detective.io/detective/the-migrants-files> (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

² Örneğin, uzun ve ayırım gözetmeyen bir şekilde oldukça kötü koşullarda alıkoyma uygulaması, Yunanistan'ın göç kontrol politikasındaki en temel unsurlardan biridir. Yunanistan'daki göçmen ve mültecilerin alıkonulmalarına ilişkin daha ayrıntılı bir bilgi için, bkz: Uluslararası Af Örgütü, Avrupa'nın Sınırı: Yunanistan-Türkiye sınırındaki insan hakları ihlalleri (Temmuz 2013). Yunanistan Danıştay'ı, 20 Mart 2014 tarihinde, göçmenlerin süresiz bir biçimde alıkonulmalarına olanak veren bir karar yayımladı (44/2014 sayılı Karar). Yunanistan Kamu Düzeninin ve Vatandaşlarının Korunması Bakanlığı tarafından Bakanlık Genelgesi'yle benimsenen bu karar uyarınca, alıkonulan bir kişi, Yunanistan makamlarıyla iş birliğinde bulunmaması nedeniyle 18 ay içinde geri gönderilemediği takdirde, bu kişinin alıkonulma süresi 18 ayı aşabilecektir. AB hukuku çerçevesinde sınır dışı etme amacıyla alıkonulmada müsaade edilen azami süre ise 18 ay. Dolayısıyla bu karar, Avrupa Komisyonu Geri Dönüş Yönergesi'ne (Yasa dışı olarak kalan üçüncü ülke vatandaşlarının geri gönderilmesine ilişkin Üye Devletlerdeki ortak standartlar ve usullere dair 2008/115/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve 16 Aralık 2008 tarihli Konsey Yönergesi) açıkça aykırıdır ve Yunanistan'ın uluslararası insan hakları yükümlülüklerinin de ihlalini teşkil etmektedir.

³ Örneğin, bkz: Cizvit Mülteci Hizmetleri, *Başka Seçenek Yok: Ukrayna'daki Sığınmacıların Tanıklıkları* (Haziran 2011), ECRE, *Ukrayna'da Göçmenlerin Alıkonulması* (Ekim 2010) ve Türkiye'de kabul ve geri gönderilme merkezlerinin kurulmasına ilişkin proje fişi, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/turkey/ipa/2010/tr20100324.01_establishment_of_rec_and_rem_centres_-_phase2.pdf (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2014). Türkiye'deki sığınmacıların tutulma koşullarıyla ilgili bilgi için, bkz, “Transitte Sıkışanlar” bölümü. Ukrayna için bkz: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), *Bir Sığınma Ülkesi Olarak Ukrayna: Ukrayna'daki Sığınmacı ve Göçmenlerin Durumuna İlişkin Gözlemler*, Temmuz 2013.

⁴ BMMYK, *2013 Yılı Küresel Trendler*, 20 Haziran 2014.

⁵ BMMYK Suriye Bölgesel Müdahale Planı, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

⁶ BMMYK ile e-posta aracılığıyla yapılan yazışma, (20 Mayıs 2014).

⁷ Frontex, Yıllık Risk Analizi-2014, 14 Mayıs 2014.

⁸ Frontex'in 2014 yılı Risk Analizi'ne göre 2013 yılında Avrupa'ya düzensiz yollarla gelen kişilerin sayısı, bir önceki yıla kıyasla neredeyse %50'i oranında bir artış gösterdi.

⁹ Bkz, Uluslararası Af Örgütü: “Burada bir Afrika öldüğünde kimsenin umurunda değil: Libya'da alıkonulan göçmen ve sığınmacıların karşılaştıkları ihlaller (Aralık 2013); Korkunun Günah Keçileri: Libya'da Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerin İhlal Edilen Hakları (Haziran 2013); Emniyetli Bir Yer Ararken Korkuyu Bulmak: Libya ve Malta'da Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler (Aralık 2010); S.O.S. Avrupa: İnsan Hakları ve Göç Kontrolü (Haziran 2012); Avrupa'nın Sınırı: Yunanistan'ın Türkiye Sınırında Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri (Temmuz 2013); Uluslararası Bir Başarısızlık: Suriye Mülteci Krizi (Aralık 2013); Bulgaristan'daki Kötü Koşullarda Sıkışıp Kalan Mülteciler (Aralık 2013). Ayrıca bkz: *Bir Sığınma*

Ülkesi Olarak Ukrayna: Ukrayna'daki Sığınmacı ve Göçmenlerin Durumuna İlişkin Gözlemler (Temmuz 2013) ve Raphi R. Rechitsky, *Ukrayna'ya Mülteci Göçü ve Avrupa'nın Doğu Sınırlarındaki Kontrolün Jeopolitiği*, 1 Nisan 2013, Fahamu Mülteci Hukuki Destek Bülteni.

¹⁰ Bu vakadaki isimler değiştirilmiştir.

¹¹ Uluslararası Af Örgütü tarafından 28 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirilen mülakat.

¹² Dayanışma ve Göç Hareketlerinin Yönetilmesi Programı (SOLID) dört farklı mali destek aracını içeriyor: Avrupa Mülteci Fonu, Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Entegrasyonu için Avrupa Fonu, Avrupa Geri Gönderme Fonu ve Dış Sınırlar Fonu.

¹³ Schengen alanına katılan 26 ülke ortak sınırlarında sınır kontrolleri yapmama kararı almıştır. Birleşik Krallık, İrlanda, Bulgaristan, Romanya, Hırvatistan ve Kıbrıs haricindeki AB'ye üye devletlerin tamamı Schengen bölgesine katılmıştır. Norveç, İzlanda ve İsviçre de Schengen bölgesine dâhildir.

¹⁴ Bkz, Avrupa Komisyonu İçişleri Genel Müdürlüğü'nün internet sayfası: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/index_en.htm (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

¹⁵ Bu tabloda yer verilen rakamlar acil mali desteği içermemektedir. Avrupa Komisyonu, Avrupa Mülteci Fonu ve Avrupa Geri Gönderme Fonu çerçevesinde ödenekler ayırmaya 2008 yılında başlamıştır.

¹⁶ Bulgaristan 2010 yılına kadar Dış Sınırlar Fonu'ndan destek almamıştır.

¹⁷ 2008/381/EC sayılı Konsey Kararı'nı tadil eden ve 573/2007/EC ve 575/2007/EC sayılı Avrupa Parlamentosu kararları ile 2007/435/EC sayılı Konsey Kararı'nı mülga eden 516/2014 sayılı İltica, Göç ve Uyum Fonu'nun ihdas edilmesine ilişkin Avrupa Parlamentosu ve 16 Nisan 2014 tarihli Konsey Yönetmeliği.

¹⁸ İç Güvenlik Fonu'nun bir parçası olarak 574/2007/EC sayılı kararın mülgası ile dış sınırlar ve vize için mali destek verilmesine ilişkin aracı tesis eden 515/2014 sayılı Avrupa Parlamentosu ve 16 Nisan 2014 sayılı Konsey Yönetmeliği.

¹⁹ Bu göstergelerin tam listesine, her iki yönetmeliğin de 4. Ek'inde yer verilmektedir. Örneğin, Avrupa Parlamentosu (AP), AB'ye üye devletlerin ISF'i kullanırken gerçekleştireceği hedefleri sıralayan ISF Yönetmeliği'nin 13. maddesinin, söz konusu hedeflerden birinin de "insan hakları yükümlülükleri de dâhil olmak üzere uluslararası ve Avrupa düzeyindeki yükümlülüklerle uyumun, üçüncü ülkeler ve sivil toplumla yakın bir işbirliğinde bulunarak etkili bir biçimde izlenmesinin sağlamak" şeklinde olmasını önerdi. Değişiklik tekliflerine ilişkin Raportör raporu için, bkz:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2014-0025+0+DOC+PDF+VO//EN> (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2014).

AP, ayrıca, AMIF Yönetmeliği'nin de Fon'un yarattığı sonuçlar ve etkilerini değerlendirecek niteliksel göstergeler içermesini teklif etti. Bkz: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-491.289+01+DOC+PDF+VO//EN&language=EN> (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2014).

²⁰ İltica, Göç ve Uyum Fonu'nun genel ilkelerinin düzenlenmesine ve polisler arasındaki işbirliği, suçun önlenmesi, suçla mücadele edilmesi ve kriz yönetimine mali destek verilmesine ilişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönetmeliği, Madde 12(3), bkz:

<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=PE%20139%202013%20INIT> (Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2014).

-
- ²¹ Avrupa Birliği, *AB'nin Parası Nereden Geliyor?*, bkz: http://europa.eu/about-eu/basic-information/money/revenue-income/index_en.htm (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014)
- ²² Avrupa Komisyonu, *AB'de Serbest Dolaşıma İlişkin Komisyon Raporları*, 3 Haziran 2013, bkz: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-496_en.htm.
- ²³ Frontex, *Yıllık Risk Analizi- 2013*, Nisan 2013, sf. 20.
- ²⁴ İlgili istatistiklere Yunanistan Polisi'nin internet sayfasından erişilebilir: http://www.astynomia.gr/images/stories/2013/statistics13/stat_allod/etsynora.JPG.
- ²⁵ Bkz: Uluslararası Af Örgütü raporları, *Avrupa'nın Sınırı: Yunanistan'ın Türkiye Sınırındaki İnsan Hakları İhlalleri* (Temmuz 2013) ve *Umut ve Korku Sınırı: Avrupa Sınırından Geri İtilen Göçmen ve Mülteciler* (Nisan 2014).
- ²⁶ Bulgaristan İçişleri Bakanlığı, *Günlük Rapor*, 2 Ocak 2014.
- ²⁷ Bulgaristan İçişleri Bakanlığı, *Günlük Rapor*, 26 Mart 2014.
- ²⁸ Avrupa Komisyonu, SWD (2014) 165 (nihai) sayılı Komisyon Personeli Çalışma Belgesi, 22 Mayıs 2014.
- ²⁹ Bulgaristan İçişleri Bakanlığı, *Günlük Rapor*, 26 Mart 2014.
- ³⁰ Bulgaristan İçişleri Bakanlığı, *Günlük Rapor*, 26 Mart 2014.
- ³¹ Bulgaristan İçişleri Bakanlığı, *Günlük Rapor*, 2 Mart 2014.
- ³² Bkz: Uluslararası Af Örgütü bilgi notu, *Sığınmacıların Bulgaristan'a Gönderilmesini Askıya Alan Uygulama Devam Etmelidir*, (31 Mart 2014).
- ³³ Bulgaristan, 2010 ve 2014 yılları arasındaki dönemde 38 milyon Euro almıştır. Yunanistan ise 2007 yılından itibaren 207 milyon Euro almıştır. Bu rakamlara, ek olarak sağlanan acil fonlar dâhil değildir.
- ³⁴ Dış Sınırlar Fonu'nun kullanılmasına ilişkin olarak Yunanistan Hükümeti tarafından hazırlanan çok yıllık program, bkz: <http://www.astynomia.gr/images/stories/3101SOLID-MAP-EBF-%20ELannex1.pdf> (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).
- ³⁵ *Avrupa'nın Sınırı: Yunanistan'ın Türkiye Sınırındaki İnsan Hakları İhlalleri* (Temmuz 2013) ve *Umut ve Korku Sınırı: Avrupa Sınırından Geri İtilen Göçmen ve Mülteciler* (Nisan 2014).
- ³⁶ Bu anlaşmalar arasında, örneğin, İtalya ve Libya arasında yapılan 3 Haziran 2012 tarihli göç kontrolü anlaşması, İspanya ve Fas arasında yapılan 1992 tarihli geri kabul anlaşması, AB ve Fas arasında Haziran 2013 tarihinde imzalanan Hareket Ortaklığı anlaşması ve AB ile Türkiye ve AB ile Ukrayna arasındaki geri kabul anlaşmaları bulunmaktadır. Bkz: Uluslararası Af Örgütü, S.O.S. Avrupa: İnsan Hakları ve Göç Kontrolü (Haziran 2012) ve İtalya, Libya'yla Göç Kontrolü Anlaşmaları Yapmaktan Vazgeçmelidir (Haziran 2012); Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Göçmenlerin İnsan Haklarına İlişkin BM Özel Raportörü, Avrupa Birliği'nin sınırlarında göçmenlerin insan hakları konulu bölgesel çalışması ayağındaki üçüncü ülke ziyaretini sonuçlandırdı: İtalya, 8 Ekim 2012, İnsan Hakları İzleme Örgütü, İstismar Edilip Kovulanlar: Fas'ta Sahra-Altı Afrika'dan Gelen Göçmenlerin Karşılaştıkları Kötü Muamele, 10 Şubat 2014, Franck Duvell, "Ukrayna'daki Göçmen ve Mülteci Alıkoyma Merkezleri", *AB, Göç ve İdari Gözetim Siyaseti* içinde, Editörler: Michela Ceccorulli ve Nicola Labanca.

Routledge:2010 ve Raphi R. Rechitsky, *Ukrayna'ya Mülteci Göçü ve Avrupa'nın Doğu Sınırlarındaki Kontrolün Jeopolitiği*, 1 Nisan 2013, Fahamu Mülteci Hukuki Destek Bülteni.

³⁷ Avrupa Komisyonu, COM(2011) 743 nihai sayılı Komisyon Bildirimi, *Göç ve Hareketliliğe Küresel Yaklaşımlar*.

³⁸ Avrupa Parlamentosu'ndan Avrupa Konseyi'ne yapılan COM(2012) 250 nihai sayılı Bildirim (3. Yıllık Göç ve İltica Raporu (2011)), 30 Mayıs 2012.

³⁹ Avrupa Komisyonu, *Türkiye ile Vizesiz Seyahat için Yol Haritası*.

⁴⁰ Avrupa Komisyonu, *Türkiye ile Vizesiz Seyahat için Yol Haritası*.

⁴¹ Bkz: Uluslararası Af Örgütü yayınları: Korkunun Günah Keçileri: Libya'daki Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerin Hakları (Haziran 2013); S.O.S. Avrupa: İnsan Hakları ve Göç Kontrolü (Haziran 2012); Libya: Hukukun Üstünlüğü mü Milislerin Hukuku mu? (Haziran 2012); Emniyetli Bir Yer Ararken Korkuyu Bulmak: Libya ve Malta'da Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler (Aralık 2010); S.O.S. Avrupa: İnsan Hakları ve Göç Kontrolü (Haziran 2012); "Burada Daha Fazla Yaşayamayız": Mısır'daki Suriyeli Mülteciler (Ekim 2013). Ayrıca bkz: İnsan Hakları İzleme Örgütü, İstismar Edilip Kovulanlar: Fas'ta Sahra-Altı Afrika'dan Gelen Göçmenlerin Karşılaştıkları Kötü Muamele, 10 Şubat 2014 ve Raphi R. Rechitsky, *Ukrayna'ya Mülteci Göçü ve Avrupa'nın Doğu Sınırlarındaki Kontrolün Jeopolitiği*, 1 Nisan 2013, Fahamu Mülteci Hukuki Destek Bülteni.

⁴² BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), Avrupa Birliği Üye Devletlerinin Dış Sınırlarının Yönetiminde Operasyonel İşbirliği için Avrupa Ajansı (Frontex) tarafından koordine edilen operasyonel işbirliği bağlamında dış deniz hudutlarının izlenmesiyle ilgili kuralları tesis eden COM 2013 (197) nihai sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönetmeliği taslağına ilişkin *BMMYK Yorumları* (Nisan 2014).

⁴³ İlgili mali destek araçları arasında Kalkınma İşbirliği Aracı, İstikrar Aracı, Ortalık Aracı, Avrupa Komşuluk Aracı ve Katılım Öncesi Yardım Aracı da yer almaktadır.

⁴⁴ Avrupa Komisyonu, İçişleri Genel Müdürlüğü, *2013 yılı sonrası içişlerine sağlanacak destek*, bkz, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/funding-home-affairs-beyond-2013/index_en.htm (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

⁴⁵ Türkiye 2012 Yılı İPA Mali Destek Teklifi, bkz, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/ipa/2012/turkey/20140303-annex-financing-proposals-turkey-2012.pdf (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

⁴⁶ BMMYK, *Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Günlük Durum Raporu*, 31 Aralık 2012.

⁴⁷ Mali İzleme Hizmetleri, *Türkiye'de 2012 Yılındaki Acil Durumlar*, 12 Haziran 2014.

⁴⁸ Avrupa Komisyonu, ECHO Özeti, *Türkiye: Suriye Kriz*, 22 Mayıs 2014. Türkiye tarafından yapılan harcamayla ilgili olarak, bkz: ORSAM, "Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler" Raporu Tanıtım Çalıştayı, 28 Nisan 2014, <http://www.orsam.org.tr/tr/etkinlikgoster.aspx?ID=883> (Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2014).

⁴⁹ Avrupa Komisyonu, SWD (2014) 165 (nihai) sayılı Komisyon Personeli Çalışma Belgesi, 22 Mayıs 2014. <http://www.statewatch.org/news/2014/may/eu-com-5th-annual-report-on-immigration-and-asylum-swd.pdf> (Erişim Tarihi: 25 Haziran 2014).

⁵⁰ Örneğin, bkz: Uluslararası Af Örgütü yayınları: Bulgaristan'daki Kötü Koşullarda Sıkışıp Kalan Mülteciler (13 Aralık 2013); Sığınmacıların Bulgaristan'a Gönderilmesini Askıya Alan Uygulama Devam Etmelidir, (31 Mart 2014); Avrupa'nın Sınırı: Yunanistan'ın Türkiye Sınırında Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri (9 Temmuz 2013). Ayrıca bkz: İnsan Hakları İzleme Örgütü, Çevreleme Planı: Bulgaristan'da Geri İtilen ve Alıkonulan Suriyeli ve Diğer Sığınmacı ve Göçmenler (29 Nisan 2014).

⁵¹ Değerlendirme raporu için, bkz: http://ec.europa.eu/home-affairs/news/intro/docs/COMM_PDF_COM_2011_0076_F_EN_COMMUNICATION.pdf (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

⁵² Marion Panizzon, *AB'ye Üye Devletlerin Gerçekleştirdikleri Geri Kabul Anlaşmaları: AB Tamamlama İlkesinin bir Örneği mi yoksa İkicilik mi?*, NCCR Ticaret Düzenleme Çalışma Belgesi, No 2012/35, Eylül 2012.

⁵³ AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması, [COM\(2012\) 239 final](#).

⁵⁴ Üçüncü ülke vatandaşlarını içeren bu hüküm, anlaşmanın imzalanmasını müteakiben üç yıl içinde yürürlüğe girecek.

⁵⁵ 2014/6 sayılı Geri Kabul Anlaşması Konulu Genelge.

⁵⁶ Frontex 2014 Bütçesi, http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Budget/Budget_2014.pdf (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

⁵⁷ Avrupa İltica Destek Ofisi 2014 Mali Yılı Gelir-Gider Beyanı, 1 sayılı Değişiklik.

⁵⁸ Örnek olarak, Frontex ve Türkiye arasındaki Mutabakat Zaptı.

⁵⁹ Bkz: <http://www.frontex.europa.eu/operations/archive-of-operations/?year=®ion=&type=&host=Greece>

⁶⁰ Yunanistan'ın 1 Nisan 2011 ve 31 Mart 2012 tarihleri arasında ev sahipliği yaptığı Poseidon Deniz Operasyonu'nun toplam bütçesi neredeyse 12 milyon Euro'ydu; Frontex tarafından koordine edilen bu operasyonla ilgili bilgi için bkz: <http://frontex.europa.eu/operations/archive-of-operations/> (Erişim Tarihi: 16 Nisan 2014).

⁶¹ Bu operasyonlar için Yunanistan ve Bulgaristan tarafından ayrı ayrı yapılan harcamalara ilişkin bir bilgi bulunmuyor. Bu rakama, Frontex resmi internet sayfasındaki Yönetişim Belgeleri kısmında yer alan ve 2011, 2012 ve 2013 senelerinde Frontex tarafından verilen "Hibeler" dosyasındaki Poseidon Deniz ve Kara Operasyonları'na karşılık gelen miktarlar toplanarak ulaşılmıştır.

⁶² Frontex Basın Sözcüsü ile 14 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirilen telefon mülakatı.

⁶³ Avrupa Birliği Üye Devletlerinin Dış Sınırlarının Yönetiminde Operasyonel İşbirliği için Avrupa Ajansı'nın ihdas eden 2007/2004 sayılı Konsey Yönetmeliği'ni tadil eden 1168/2011 sayılı Avrupa Parlamentosu ve 25 Ekim 2011 tarihli Konsey Yönetmeliği, Madde 3(1)a. Bu maddeye göre "Frontex Direktörü, bu tür ihlallerin ciddi bir nitelikte olduğu yahut sürebileceği kanaatindeyse, ortaklaşa gerçekleştirilen operasyonları ve pilot projeleri, tamamen yahut kısmi olarak, askıya alacak yahut iptal edilecektir".

⁶⁴ Avrupa Komisyonu, MEMO/11/896 sayı ve 12/12/2011 tarih, EUROSUR: Dış sınırların yönetimi ile

sınır ötesi suçla mücadelenin güçlendirilmesi için yetkili makamlara ihtiyaç duyulan araçların sağlanması.

⁶⁵ Avrupa Sınır İzleme Sistemi'nin (Eurosir) ihdasına ilişkin 1052/2013 sayılı Avrupa Parlamentosu ve 22 Ekim 2013 tarihli Konsey Yönetmeliği.

⁶⁶ Proje fişi için bkz:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/comitologie/ros/2012/D023377-01/COM-AC_DR\(2012\)D023377-01\(ANN2\)_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/comitologie/ros/2012/D023377-01/COM-AC_DR(2012)D023377-01(ANN2)_EN.pdf) (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

⁶⁷ Avrupa Parlamentosu, Bütçe Kontrol Komitesi'nin Bulgaristan'ın Türkiye ve Yunanistan sınırında gerçekleştirdiği bilgi toplama heyeti, 18-20 Eylül 2013, 12 Kasım 2013.

⁶⁸ Elhovo'daki Bölge Sınır Polisi Müdürlüğü'nün Yardımcı Genel Müdürü ile 10 Mart 2013 tarihinde gerçekleştirilen mülakat.

⁶⁹ Uluslararası Af Örgütü, Eylül 2012'den beri, Yunanistan'dan Türkiye'ye geri itilen 68 kişiyle görüştü. Görüşülen göçmen ve mülteciler Uluslararası Af Örgütü'ne en az bir kere geri itildiklerini ifade etti.

⁷⁰ Praggi köyünde yaşanan vaka da dâhil olmak üzere Uluslararası Af Örgütü'nün bulguları ve Yunanistan makamlarının yanıtlarına ilişkin olarak daha ayrıntılı bir bilgi için bkz, Umut ve Korku Sınırı: Avrupa Sınırından Geri İtilen Göçmen ve Mülteciler (Nisan 2014). Yunanistan Sahil Güvenliği, Uluslararası Af Örgütü'nün Yunanistan-Türkiye sınırında geri itilme ve kötü muamele iddialarının devam etmesine dair kaygılarını dile getirdiği mektubuna Nisan 2014 tarihinin sonlarında verdiği cevapta, non-refoulement (geri göndermeme) ilkesinin yürüttükleri operasyonlarının temel bir ilkesi olduğunu yazdı. Yunanistan Sahil Güvenliği, ayrıca, sahil güvenlik birimlerince uygulandığı iddia edilen kötü muamele vakalarıyla ilişkili olarak 2001 ve 2013 yılları arasında 12 soruşturma yürütüldüğünü de ekledi. Bu soruşturmanın sonucunda bir memur görevinden alındı ve altı kişi de hüküm giydi.

⁷¹ Uluslararası Af Örgütü araştırmacıları, Mart 2014 ve Nisan 2014 tarihleri arasında, Bulgaristan sınır görevlileri tarafından hukuka uygun davranma ilkesine riayet edilmeksizin Türkiye'ye apar topar geri gönderildiklerini ifade eden 15 kişiyle görüştü ve Eylül 2013 ve Şubat 2014 tarihleri arasında gerçekleşen 9 farklı geri itilme vakasına ilişkin olarak da detaylı tanıklıklar topladı.

⁷² Örneğin, bkz: İnsan Hakları İzleme Örgütü raporu, Çevreleme Planı (29 Nisan 2014) ve the Guardian, BM: AB Suriyeli mülteci felaketinin yaşanmaması için kapılarını açmalıdır (13 Ocak 2014).

⁷³ Örneğin, bkz: Bulgaristan İçişleri Bakanı'nın İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün "Çevreleme Planı" raporuna verdiği 29 Nisan 2014 tarihli yanıt: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/FromGoBulgariaEnglish.pdf> (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

⁷⁴ Yaşanan olaya dair anlatıma İspanya İçişleri Bakanlığı'nın internet sayfasından erişilebiliyor. http://www.interior.gob.es/es/web/interior/noticias/detalle/-/journal_content/56_INSTANCE_1YSS13xiWuPH/10180/1648216/?redirect=http%3A%2F%2Fwww.interior.gob.es%2Fes%2Fweb%2Finterior%2Fportada%3Bjsessionid%3DE55D09DDBFBFC79D96CA775DA41E12FE%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_OFA3ASFPQmdf%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D3 (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2014).

⁷⁵ Konuşmanın kayıtları için bkz:

http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/CongresoTV/HistEmisionFecha?_piref73_2824053_73_2140072_2140072.next_page=wc/accesoEmisionDiferido&fechaSeleccionada=2014/02/13&cambioLegislatura=10 (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2014).

⁷⁶ Apar topar gerçekleştirilen bu sınır dışı, insanların İspanya kolluk kuvvetleri nezaretinde Ceuta sınırı boyunca Fas'a doğru götürüldüklerini gösteren bir çekimle de doğrulanmaktadır, bkz: http://www.lasexta.com/videos-online/noticias/sociedad/mas-imagenes-muestran-que-inmigrantes-llegaron-ceuta_2014020700129.html (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2014). Bu iddiayı pekiştiren fotoğraflar için de ayrıca bkz: http://www.lasexta.com/noticias/sociedad/video-demuestra-que-inmigrantes-ceuta-tocaron-territorio-espanol_2014020700189.html (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

⁷⁷ Örneğin, bkz: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin açık denizlerde yakalanan göçmenlerin, İtalya sahil güvenlik birimlerinin etkin kontrolüne girdikleri andan itibaren fiilen İtalya'nın yetki alanında bulunduğu sonucuna varan *Hirsi İtalya Kararı*.

⁷⁸ Haberler, Uluslararası Af Örgütü tarafından derlenmiştir.

⁷⁹ Avrupa Konseyi: Parlamenterler Meclisi, *Akdeniz'de yitirilen hayatlar: sorumlu kim?*, 5 Nisan 2012, Doc. 12895.

⁸⁰ Bkz, Avrupa Parlamentosu'ndan Avrupa Konseyi'ne yapılan COM(2013) 869 nihai sayılı Akdeniz Görev Gücü'ne ilişkin Bildirim, 4 Aralık 2013.

⁸¹ İtalya Deniz Kuvvetleri tarafından Uluslararası Af Örgütü'nün sorusuna yanıt olarak 13 Haziran 2014 tarihinde gönderilen e-postaya göre, İtalya Deniz Kuvvetleri, operasyonun başladığı tarih olan 18 Ekim 2013'ten 12 Haziran 2014'e kadar Akdeniz'de 43.340 kişiyi kurtarmıştır. Kurtarılanlardan 33.490'ı erkek, 4.606'sı kadın ve 5.192'si çocuktur.

⁸² İtalya Deniz Kuvvetleri ile Şubat 2014 tarihinde gerçekleştirilen mülakat.

⁸³ The New York Times, *İtalyanlar Binlerce Tıka Basa Dolu Göçmen Teknesini Kurtardı*, 8 Haziran 2014.

⁸⁴ BMMYK, *Denizdeki ölümlere son verilmeli*, 19 Mart 2014.

⁸⁵ Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası bir Başarısızlık: Suriye Mülteci Krizi, (Aralık 2013). Bu ülkelerdeki göçmen ve mültecilerin durumlarına ilişkin daha fazla bilgi için, bkz, Uluslararası Af Örgütü yayınları: "Burada bir Afrika öldüğünde kimsenin umurunda değil": Libya'da alıkonulan göçmen ve sığınmacıların karşılaştıkları ihlaller (Aralık 2013); Korkunun Günah Keçileri: Libya'da Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerin İhlal Edilen Hakları (Haziran 2013); S.O.S. Avrupa: İnsan Hakları ve Göç Kontrolü (Haziran 2012); Avrupa'nın Sınırı: Yunanistan'ın Türkiye Sınırında Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri (Temmuz 2013); Emniyetli Bir Yer Ararken Korkuyu Bulmak: Libya ve Malta'da Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler (Aralık 2010); Bulgaristan'daki Kötü Koşullarda Sıkışıp Kalan Mülteciler (Aralık 2013). Ayrıca bkz, Al Jazeera, Libya: Göçmen kapanı (8 Mayıs 2014); BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), *Bir Sığınma Ülkesi Olarak Ukrayna: Ukrayna'daki Sığınmacı ve Göçmenlerin Durumuna İlişkin Gözlemler* (Temmuz 2013); Cizvit Mülteci Hizmetleri, Fas ve Melilla'daki Zorunlu Göçmenler (Nisan 2014); Cizvit Mülteci Hizmetleri, Fas ve Cezayir'de Yaşayan Göçmenlerin Deneyimleri (Aralık 2012); İnsan Hakları İzleme Örgütü, İstismar Edilip Kovulanlar: Fas'ta Sahra-Altı Afrika'dan Gelen Göçmenlerin Karşılaştıkları Kötü Muamele (10 Şubat 2014); Sınır Tanımayan Doktorlar, Şiddet, Kırılganlık ve Göç: Avrupa Kapılanlarında Sıkışanlar (Mart 2013) ve BMMYK Bölgesel Operasyonlar Profili- Kuzey Afrika, Fas,

<http://www.unhcr.org/pages/49e4860d6.html> (Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2014).

⁸⁶ Ayrıca bkz: BM Genel Kurulu, *Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü François Crépeau'nun Raporu, Addendum – Türkiye*, 17 Nisan 2013, 40 ve 41. paragraflar.

⁸⁷ Örneğin, bkz: BM Genel Kurulu, *Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü François Crépeau'nun Raporu, Addendum – Türkiye*, 17 Nisan 2013, 60. paragraf ve Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları Ağı, *AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması- Göçmen, Mülteci ve Sığınmacıların Haklarının Altını mı Oyuyor?*, 20 Haziran 2012, sayfa 10. Alıkonulan kişilerin iltica prosedürüne erişimde yaşadıkları zorluklar- özellikle de Edirne Geri Gönderme Merkezi'nde yaşananlar- Helsinki Yurttaşlar Derneği ve Mülteci-Der gibi yerel hukuki yardım örgütleriyle Haziran 2014 tarihinde gerçekleştirilen mülakatlar esnasında da teyit edilmiştir. Her iki kurum da Türkiye'deki geri gönderme merkezlerindeki *refoulement* (geri gönderme) riski hususundaki endişelerini ifade etmiştir.

⁸⁸ Avrupa Komisyonu, 2013 Yılı Türkiye İlerleme Raporu.

⁸⁹ BM Genel Kurulu, *Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü François Crépeau'nun Raporu, Addendum – Türkiye*, 17 Nisan 2013, 48. paragraf.

⁹⁰ Avrupa Komisyonu, 2013 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, sayfa 75.

⁹¹ BM Genel Kurulu, *Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü François Crépeau'nun Raporu, Addendum – Türkiye*, 17 Nisan 2013, 53 ve 60. paragraflar.

⁹² Helsinki Yurttaşlar Derneği- Türkiye, *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Bilgi Notu*, 16 Kasım 2012; ve Uluslararası Af Örgütü, *İki Arada Bir Derede; Türkiye'deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor*, 22 Nisan 2009. 4 Mart 2014 ve 7 Haziran 2014 tarihlerinde Helsinki Yurttaşlar Derneği ile gerçekleştirilen mülakat ve 8 Haziran 2014 tarihinde Mülteci-Der'le gerçekleştirilen mülakat. Her iki sivil toplum örgütü de Türkiye'de bulunan sığınmacı ve mültecilere hukuki destek sağlıyor.

⁹³ Uluslararası Af Örgütü araştırmacıları, Mart 2014 ve Nisan 2014 tarihlerinde, Avrupa'ya gitmeye çalışırken Türkiye makamları tarafından yakalandıklarını öne süren 12 mülteci ve göçmenle görüştü. Bu kişilerden 8'i Edirne Geri Gönderme Merkezi'nde, 2'si Ayvacık (Çanakkale) Geri Gönderme Merkezi'nde ve diğer 2'si de İzmir Geri Gönderme Merkezi'nde Eylül 2013 ve Aralık 2013 tarihleri arasında alıkonulmuş. İçlerinden biri Mart 2014 tarihinin başlarında Ayvacık Geri Gönderme Merkezi'nde de alıkonulmuştu. Edirne Geri Gönderme Merkezi'ndeki polisler tarafından uygulanan kötü muamele ve dayak, Haziran 2014 tarihinde gerçekleştirilen mülakatlarda Mülteci-Der ve Helsinki Yurttaşlar Derneği tarafından da dile getirildi.

⁹⁴ Türkiye'nin Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi çekinceye dair daha ayrıntılı bir bilgi için bkz: Uluslararası Af Örgütü, *İki Arada Bir Derede; Türkiye'deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor*, 22 Nisan 2009. Ayrıca bkz, Avrupa Konseyi, *Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammarberg'in 28 Haziran 2009 ve 3 Temmuz 2009 tarihleri arasında Türkiye ziyareti müteakiben hazırladığı Rapor*, 1 Ekim 2009.

⁹⁵ BM Genel Kurulu, *Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü François Crépeau'nun Raporu, Addendum – Türkiye*, 17 Nisan 2013, 65 ve 69. paragraflar.

⁹⁶ Avrupa Konseyi, *Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammarberg'in 28 Haziran 2009 ve 3 Temmuz 2009 tarihleri arasında Türkiye ziyareti müteakiben hazırladığı Rapor*, 51, 53 ve 55. paragraflar; Helsinki Yurttaşlar Derneği, *Emniyetsiz Sığınak: Türkiye'deki Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve*

Trans Birey Mültecilerin Karşılaştıkları Güvenlik Sorunları, Haziran 2011 ve BM Genel Kurulu, *Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü François Crépeau'nun Raporu, Addendum – Türkiye*, 17 Nisan 2013, 65. paragraf.

⁹⁷ 25.280 kişi Irak, 8.726 Afganistan, 5.897 İran ve 1.276 Somali. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), BMMYK 2013 Yılı İltica Trendleri: Endüstrileşmiş Ülkelerdeki Sayılar ve Trendler, 21 Mart 2014.

⁹⁸ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 89(4)(a).

⁹⁹ Çalışma izni başvurusunda bulunmak için gerekli belgelerin tamamı için bkz: <http://www.invest.gov.tr/tr-TR/infocenter/publications/Documents/Documents-required-for-work-permit-TR.pdf> (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

¹⁰⁰ Avrupa Komisyonu, 2013 Yılı Türkiye İlerleme Raporu.

¹⁰¹ Radikal, *Seslerini duyurmak için ağızlarını diktiler*, 2 Mayıs 2014, Hürriyet Daily News, Afgan mülteciler, ağızları dikili bir şekilde, Ankara'daki BMMYK protestolarına devam ediyor, 27 Mayıs 2014, ve Taner Kılıç (Avukat), *Türkiye'deki Afgan Mülteciler*, Zaman Yorum, 18 Haziran 2014.

¹⁰² BMMYK Türkiye, BMMYK'nın Afganların iltica prosedürlerini askıya almaya ilişkin açıklaması, <http://www.unhcr.org.tr/home.php?content=500> (Erişim Tarihi: 28.05.2014)

¹⁰³ Türkiye'deki Afgan Mültecilerin Durumuna İlişkin 2014 Yılı Raporu: [http://www.afghanvoice.org.uk/avfm1/mypanel/pdfeng/Afghan%20Refugee%20Report%202014%20\(1\)-20140514-140942.pdf](http://www.afghanvoice.org.uk/avfm1/mypanel/pdfeng/Afghan%20Refugee%20Report%202014%20(1)-20140514-140942.pdf)

¹⁰⁴ Türkiye Mülteci Hakları Koordinasyonu'nun Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne hitaben yazdığı 9 Mayıs 2014 tarihli mektup, http://multecihaklari.org/index.php?option=com_content&view=article&id=205:goec-daresi-genel-mueduerlueuene-mektup&catid=47:basn-acklamalar&Itemid=150 (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2014).

¹⁰⁵ Türkiye'deki Afgan sığınmacılar protesto için ağızlarını dikiyor, 9 Mayıs 2014, <https://news.vice.com/article/afghan-asylum-seekers-in-turkey-are-sewing-their-lips-together-in-protest> (Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2014).

¹⁰⁶ ORSAM, "Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler" Raporu Tanıtım Çalıştayı, 28 Nisan 2014, <http://www.orsam.org.tr/tr/etkinlikgoster.aspx?ID=883> (Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2014).

¹⁰⁷ BMMYK, *Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Günlük Durum Raporu*, 3 Haziran 2014.

¹⁰⁸ Avrupa Komisyonu, ECHO Özeti, *Türkiye: Suriye Krizi*, 22 Mayıs 2014; The Atlantic, *Suriyeli Mülteciler Türkiye'de Giderek Kötüleşen Bir Durumla Karşı Karşıya*, 2 Ekim 2013; Avrupa Komisyonu, 2013 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, ve Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: Ulusal Makamlar ve Uluslararası Toplum Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin İhtiyaçlarını Karşılama için Birlikte Çalışmalıdır, 25 Nisan 2013; Mazlumder, *Türkiye'de Suriyeli Mülteciler - İstanbul Örneği*, 12 Eylül 2013; Mazlumder, *Kamp Dışından Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar*, 30 Mayıs 2014, Uluslararası Af Örgütü, Suriyeliler İstanbul'da Yeni Bir Hayat için Mücadele Ediyor, 20 Haziran 2014.

¹⁰⁹ ORSAM etkinliği için bkz, <http://www.orsam.org.tr/tr/etkinlikgoster.aspx?ID=883> (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

¹¹⁰ Bu belgeler: İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme (1951 Mülteci Sözleşmesi), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı.

¹¹¹ BMMYK, *BMMYK Akdeniz'de daha fazla kurban verilirken açık denizlerde yaşanan kazalardan ötürü üzüntü duymaktadır*, 13 Mayıs 2014.

¹¹² Frontex, *Yıllık Risk Analizi-2014*, sf. 31.

¹¹³ AB'ye üye devletlerin liderleri, ilerleyen yıllarda AB'nin iltica ve göç alanına yaklaşımını belirleyecek yeni rehber ilkeleri kabul etmek üzere Haziran 2014 tarihinde bir araya geldi. Bu rehber ilkelerin uygulanmasına dair planlar, rehber ilkelerin Avrupa Konseyi tarafından kabul edildiği 27 Haziran 2014 tarihinden sonraki yıl içinde hazırlanacak. Bu rapor, bu tarihten hemen önce baskıya girdi.

İSTER GÜNDEMDEKİ BİR ÇATIŞMADA, İSTER DÜNYANIN UNUTULAN BİR KÖŞESİNDE OLSUN, **ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ**, HERKES İÇİN ADALET VE ÖZGÜRLÜK TALEBİYLE KAMPANYA YÜRÜTÜYOR VE DAHA İYİ BİR DÜNYA YARATMAK İÇİN KAMUOYU DESTEĞİ SAĞLAMAYA ÇALIŞIYOR

SİZ NE YAPABİLİRSİNİZ?

Dünyanın her yanından aktivistler, insan haklarını hiçe sayan güçlere karşı direnmenin mümkün olduğunu gösterdiler. Siz de bu hareketin bir parçası olun, insan hakları ihlallerine karşı mücadele edin.

- Uluslararası Af Örgütü'ne katılın ve dünya çapında insan hakları ihlallerini önleme mücadelesinin bir parçası olun. Bir değişim yaratmak için bize katılın.
- Uluslararası Af Örgütü'nü desteklemek için bağış yapın.

Hep birlikte olursak sesimizi duyurabiliriz.

Uluslararası Af Örgütü'ne üyelik ve destek konusunda daha fazla bilgi almak istiyorum.

İsim

Adres

tel

e-posta

amnesty.org

**DESTEKLEMEK
İSTİYORUM**

Lütfen bu formu Uluslararası Af Örgütü Türkiye şubesine ulaştırın.

Dünyanın her yanındaki Uluslararası Af Örgütü şubeleri için adresimiz: www.amnesty.org/en/worldwide-sites
Ülkenizde bir Uluslararası Af Örgütü şubesi yoksa, lütfen formu aşağıdaki adrese iletiniz:

Amnesty International, International Secretariat, Peter Benenson House,
1 Easton Street, London WC1X 0DW, United Kingdom

KALE AVRUPASI'NIN İNSANİ BEDELİ

AVRUPA SINIRLARINDA GÖÇMEN VE MÜLTECİLERİN KARŞILAŞTIKLARI İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

Her yıl, kimi ezici bir yoksulluktan kaçan, kimi de şiddet ve zulümden uzak bir sığınak arayan binlerce göçmen ve mülteci Avrupa'ya ulaşmaya çalışıyor. Avrupa Birliği'nin (AB) ve AB'ye üye devletlerin buna yanıtı ise, hem topluluk içinde hem de komşu ülkelerde sınır gözetleme teknolojileri, güvenlik güçleri ve alıkoyma merkezlerine yatırımlar yapmak. Bu uygulamaların esas hedefi ise Avrupa sınırlarında, insanları dışarıda tutacak ve aşılması imkânsız bir kale inşa etmek.

Sınırların "korunmasına" odaklanan AB üye devletleri, bir kısmı insan hakları yükümlülüklerini ihlal eden ve büyük insani acılara sebebiyet veren katı tedbirler alıyor. AB sınırlarının bazı noktalarında insanların iltica prosedürlerine erişimleri engelleniyor, ve göçmen ve mülteciler çoğu zaman kendilerini büyük riske sokan yöntemlerle komşu ülkelere geri itiliyorlar. Sınır muhafızları ve sahil güvenlik birimleri tarafından kötü muameleye uğruyor ve insan haklarına dair ciddi kaygıların olduğu komşu ülkelerde iki arada bir derede bırakılıyorlar. Artırılan güvenlik önlemlerinden ötürü Avrupa'ya olan daha güvenli güzergâhların bir bir kapanması ve AB'ye yasal kanallardan ulaşımın olmaması nedeniyle, göçmen ve mülteciler çok daha tehlikeli güzergâhları kullanmaya başlıyor. 2000'lerden beri binlercesi bu yolculukta hayatlarını kaybetti ve kaybolan çok sayıda kişinin de ölmüş olabileceğinden endişe ediliyor.

Bu rapor AB göç politikasının bazı temel unsurlarını ve bu politikanın AB'de sığınma arayan Suriyeli mültecilerin kullandığı en önemli güzergâhlardan biri olan Bulgaristan ve Yunanistan'ın Türkiye ile kesiştiği AB sınır bölgesindeki etkilerini ele almaktadır. Rapor, AB ve AB'ye üye olan devletlere, göç politikalarını, bunların öncelikli odağına sınırları değil insanları korumayı koyacak şekilde, acilen gözden geçirme çağrısında bulunan tavsiyelerle sonlanıyor.

amnesty.org

İndeks: EUR 05/001/2014
Temmuz 2014

AMNESTY
INTERNATIONAL

